

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

BİNA YAKIN ÇEVRESİ VE KONUMSAL DÜZENLERİN FARKLI KÜLTÜRLERDE
PEYZAJ TASARIMINA ETKİSİ

78138

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Peyzaj Mimarı Özkan ÖZGÜ

MAYIS 1998
Trabzon

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

BİNA YAKIN ÇEVRESİ VE KONUMSAL DÜZENLERİN FARKLI KÜLTÜRLERDE
PEYZAJ TASARIMINA ETKİSİ

Peyzaj Mimarı Özkan ÖZGÜ

Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde

“Peyzaj Yüksek Mimarı”

Ünvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 13.05.1998

Tezin Savunma Tarihi : 09.06.1998

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Şengül Ö. GÜR

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Ali ÖZBİLEN

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Mustafa VAR

Enstitü Müdürü : Prof. Dr. Asım KADIOĞLU

Trabzon 1998

ÖNSÖZ

Bina Yakın Çevresi konumsal Düzenlerin Farklı Kültürlerde Peyzaj Tasarımına Etkisi adlı bu tez çalışması, dış mekan oluşumlarının kentsel yapı içinde yapı ve yapı grupları ile bağlantısını ve bu bağlantının farklı kültürlerdeki biçimlenişini araştırmak amacıyla yapılmıştır.

Tez çalışmam süresince yardımlarını esirgemeyen tez danışman hocam Sayın Prof. Dr. Şengül Ö. GÜR, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı Başkanı Sayın Prof. Dr. Ali ÖZBİLEN' e teşekkürü bir borç bilirim.

Ayrıca mesai arkadaşım ve meslektaşım Tuba Ustasüleyman' a tez yazımım sırasında bana sağladığı teknik imkanlardan ve sonsuz sabrından dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmamın, bilinçli planlanmış, doğayla bütünleşmiş kentlerin oluşumuna gönül veren tüm tasarımcı dostlarıma yararlı olacağı inancıyla, bu yolda çalışan akademisyen ve uygulamacılara başarılar dilerim.

Özkan ÖZGÜ

Peyzaj Mimarı

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ	II
İÇİNDEKİLER.....	III
ÖZET.....	VI
SUMMARY.....	VII
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	VIII
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	XI
1. GENEL BİLGİLER.....	1
1.1. GİRİŞ.....	1
1.2. Mekan.....	2
1.2.1. Mekan Sınıflaması.....	2
1.2.1.1. Yararsal Mekan.....	3
1.2.1.2. Simgesel Mekan.....	4
1.2.1.3. Varoluşsal Mekan.....	4
1.2.1.4. Mimari Mekan.....	4
1.2.1.5. Soyut Geometrik Mekan.....	4
1.2.2. Mekan-Form İlişkisi.....	5
1.3. Kentsel Dış Mekanlar.....	8
1.3.1. Kentsel Dış Mekanı Biçimlendiren Öğeler.....	9
1.3.1.1. Taban.....	9
1.3.1.2. Çevre Yapı.....	9
1.3.2. Kentsel Dış Mekanın Sınırı Olarak Yapı Cephesi.....	10
1.3.3. Yapı-Dış Mekan (Kütle-Zemin İlişkisi).....	10
1.4. Hıristiyanlık ve İslamiyet' de Mekan.....	12
1.4.1. Hıristiyan Kültürde Mekan.....	12
1.4.2. İslamiyet' de Mekan.....	13
1.5. Hıristiyan Kültürde Kentin Biçimlenişi.....	14
1.5.1. Ortaçağ Kenti.....	14
1.5.2. Rönesans' ta Kent	15

1.5.3.	Barok Kenti.....	15
1.6.	Müslüman Kültürde Kentin Biçimlenişi.....	16
1.7.	Osmanlı' da Kentin Biçimlenişi.....	16
1.7.1.	Mekansal Düzen.....	16
1.7.1.1.	Merkez.....	17
1.7.1.2.	Donatım Alanları.....	17
1.7.1.3.	Konut Alanları.....	17
1.7.2.	Osmanlı Kentinde Dış Mekan Ögesi: Sokak, Meydan.....	18
1.7.2.1.	Osmanlı Kentinde Sokak.....	18
1.7.2.2.	Osmanlı Kentinde Meydan.....	18
2.	YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	20
2.1.	Materyal ve Yöntem.....	20
2.1.1.	Mekansal Analiz Yöntemleri ve Önerilmesi.....	20
2.1.2.	Yöntemin Amacı.....	20
2.1.3.	Yöntemin Açıklanması.....	21
3.	BULGULAR VE İRDELEME.....	24
3.1.	Analiz Ölçütlerinin Belirlenmesi.....	24
3.1.1.	Konum Planı.....	24
3.1.2.	Dış Mekan Formu.....	25
3.1.3.	Dış Mekanı Belirleyen Ana Cephe.....	25
3.1.4.	Kütle Formu.....	26
3.1.5.	Yerleşme Yönü.....	26
3.1.6.	Kat Sayısı.....	26
3.1.7.	Çatı Formu.....	27
3.1.8.	Sınırlandırılmış Dış Mekandaki Vurgu Elemanı.....	28
3.2.	Araştırmada Kullanılan Örneklerin Belirlenmesi.....	29
3.2.1.	Hıristiyan Kültürden Seçilen Örnek Yapılar.....	29
3.2.2.	İslam Kültüründen Seçilen Örnek Yapılar.....	33
3.3.	Araştırmada Kullanılan Morfolojik Kasetin Kurgusu.....	36
4.	SONUÇLAR.....	56
5.	ÖNERİLER.....	67

6.	EKLER.....	68
6.1.	Fotoğraflar.....	68
7.	KAYNAKLAR.....	82
	ÖZGEÇMİŞ.....	84

ÖZET

Kentsel dış mekanların oluşumunda en önemli etken sınır elemanı olan ve o dış mekanı biçimlendiren yapılar ve mimari kütlelerdir. Bu yüzden peyzaj mimarlığının konusu olan dış mekan ve mimarlık meslek disiplininin konusu olan yapı her boyutta ilişki içindedir. Bina cephesindeki hareketler, plan formu, yapıdaki mimari elemanlar dış mekan tasarımını direkt olarak etkilemektedir. Tezin amacı belirlenen zaman aralığındaki dönemlere göre mimarideki farklılaşımın dış mekan algısını ve tasarımını nasıl etkilediğinin ve iki ayrı kültürde bu farklılaşımın benzerliklerinin olup olmadığının tespit edilmesidir. Kütlelerde yapı fonksiyonlarının dış mekanın etkisindeki rolü ve boyutsal artışların nasıl olduğu tezin ana çıkış noktasını oluşturmaktadır.

Bu nedenle bu tezin 1. bölümünde genelde mekan tanımları, izleyen bölümlerde doğu/batı farklılıklarının üzerinde süreklilik arz eden tipolojiler ve ender olanlar ayrımı getirerek ve morfolojik kaset tekniği kullanma yoluyla bir irdeleme yapılmış, doğu/batı peyzaj mimarlığı ilkelerindeki benzerlikler ve karşıtlıklar ortaya konulmuş, bunlara dayalı eleştirel yorumlar yapılmış ve ilkelerin güncelliği tartışılarak bir dizi sonuca varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kent İçi Açık Alan, Dış Mekan, Tarih, Mekan.

SUMMARY

The Effects Of A Building Near Environment And Positional Orders on Landscape Design in Different Cultures

The most significant factors in the formation of the urban open space are building and architectural heaps, which are border elements, and shape that outer space. For this reason, landscape architecture, which is the subject material or outer space, and building, which is the material of architectural elements in the building directly effect the outer space design. The aim of the thesis is to study the differences in the architecture according to estimated time. The start points of thesis are; the roles of building functions in heaps under the effects of open spaces and how the dimensional increases take place.

For this reason in the first part of the thesis generally space description take place. In the following parts the typologies which show continuity on the east/west differences, an examination by bringing a rare distinction and using morphologic tape technique. Furthermore the similarities and contrast and contrast in east/west landscape architecture principles put forward, and critics on them were made. Finally, a result was made by discussing the actuality of principles.

Key Words : Urban Open Space, Outer Space, History, Place.

ŞEKİLLER DİZİNİ

		<u>Sayfa No</u>
Şekil 1	Omarakama Köyü Mekansal Kurgusu	3
Şekil 2	İç Mekan	5
Şekil 3	Dış Mekan	5
Şekil 4	Krier' e Göre Mekan Formu, Daire ve Daireden Türeyen Formlar	6
Şekil 5	Krier 'e Göre Mekan Formları, Kare ve Kareden Türeyen Formlar	6
Şekil 6	Krier' e Göre Mekan Formları, Üçgen ve Üçgenden Türeyen Mekan Formları	7
Şekil 7	Mekanda Düzenli Formdan Düzensiz Forma Değişim	8
Şekil 8	Şekil-Zemin Bağıntısına Bir Örnek, Vazo-Profil	11
Şekil 9	Michel-Ange Bazilikası İç ve Dış Mekanı	11
Şekil 10	San Marco Meydanı. Siyah Alanlar Yapıları Beyaz Alanlar Dış Mekanı Göstermektedir	12
Şekil 11	San Marco Meydanı. Siyah Alanlar Dış Mekanı Beyaz Alanlar Yapıları Göstermektedir	12
Şekil 12	Morfolojik Kaset Tekniği İle Belirlenmiş Apartman Örnekleri	22
Şekil 13	Piazza Navona (Konum Planı)	24
Şekil 14	Palazzo Farnese ve Dış Mekan Formu	25
Şekil 15	Zevi' den Ana Cephe Analizi	25
Şekil 16	Maria Della Pace Kütle Formu	26
Şekil 17	Mekanda Kapalılık ve Açıklık	27
Şekil 18	Çatı Formunda Değişiklikler	27
Şekil 19	Ching'e Göre Çatı Formu. Mekanda Pozitif, Negatif, Nötr Etki.....	28
Şekil 20	The Capitol Dış Mekan Donatıları	28
Şekil 21	İslam' i Dini Yapı ve Dış Mekan Analizleri	64
Şekil 22	Hıristiyan Tapınağı ve Dış Mekan Analizi	65

Şekil 23	Hıristiyan Kültürde Dış Mekan ve Kent Dokusu	65
Şekil 24	İslam' i Kültürde Dış Mekan ve Kent Dokusu	66

ÇİZELGELER DİZİNİ

		<u>Sayfa No</u>
Çizelge 1	Hıristiyan Kültürden Seçilen Örnek Yapılar	30
Çizelge 2	İslam Kültüründen Seçilen Örnek Yapılar	34
Çizelge 3	Çalışmada Kullanılan Morfolojik Kaset Örneği	38
Çizelge 4	Morfolojik Değerlendirme 1.....	39
Çizelge 5	Morfolojik Değerlendirme 2.....	40
Çizelge 6	Morfolojik Değerlendirme 3.....	41
Çizelge 7	Morfolojik Değerlendirme 4.....	42
Çizelge 8	Morfolojik Değerlendirme 5.....	43
Çizelge 9	Morfolojik Değerlendirme 6.....	44
Çizelge 10	Morfolojik Değerlendirme 7.....	45
Çizelge 11	Morfolojik Değerlendirme 8.....	46
Çizelge 12	Morfolojik Değerlendirme 9.....	47
Çizelge 13	Morfolojik Değerlendirme 10.....	48
Çizelge 14	Morfolojik Değerlendirme 10.....	49
Çizelge 15	Morfolojik Değerlendirme 10.....	50
Çizelge 16	Morfolojik Değerlendirme 10.....	51
Çizelge 17	Morfolojik Değerlendirme 10.....	52
Çizelge 18	Morfolojik Değerlendirme 10.....	53
Çizelge 19	Morfolojik Değerlendirme 10.....	54
Çizelge 20	Morfolojik Değerlendirme 10.....	55
Çizelge 21	Seçilen Örnek Hıristiyan Yapıların Dış Mekan Analizleri	57
Çizelge 22	Seçilen Örnek İslam' i Yapıların Dış Mekan Analizleri ...	61

1.GENEL BİLGİLER

1.1.GİRİŞ

Peyzaj mimarlığı tarihi tıpkı mimarlık tarihi gibi iki temel bakış açısından incelenmiştir.

1. Tarihi oluşturan, akademik çevrelerce desteklenen, tipolojilerle temellendirilmiş gelenekler - süreklilikler -

2. Yeni yaşam biçimleri öngören, yeni morfolojiler -kesiklikler- (Foucault, Tafuri, Ormo, Colgouhon, Gür).

Genellikle tarihi bakış açısı ya biri ya öbürü mantığı üzerine temellenir ve geri bakışlıdır. Tarih önceden kestirme yapmaz, Kuram ise çevre bilimlerinde henüz entegre bir biçimde mevcut değildir. Ancak, kuram ve tarihin arasında kalan boşluk eleştiri ile dolar.

Peyzaj mimarlığı tarihi konusunda eleştirel bir yorum geleceğe ilke üretmenin bir yoludur. Fakat bu durumda da peyzaj mimarlığını mimariden ayrı tutmak olanaklı değildir. Her kim ki bina tasarlar kentin bütününe de müdahale etmiş olur. Yapılara arasındaki boşluk, imarlı çevre ile kırsal alan arasındaki boşluk, bina ya da mimari ile belirlendiğinde arda kalan dış mekanlar peyzaj mimarlığının çalışma alanlarıdır. Bu alanların tasarımındaki kalite ve geçerli ilkeler farklı kültürlerin mekan anlayışlarının bir sonucu olarak belirir. Bu anlayışların süreklilik ve kopmalarını yordamak yeni ilkeler önerebilmeyi hedefleyen bir araştırma için vazgeçilmezdir.

Bu nedenle bu tezin 1. bölümünde genelde mekan tanımları, izleyen bölümlerde doğu/batı farklılıklarının üzerinde süreklilik arz eden tipolojiler ve ender olanlar ayrımı getirerek ve morfolojik kaset tekniği kullanma yoluyla bir irdeleme yapılmış, doğu/batı peyzaj mimarlığı ilkelerindeki benzerlikler ve karşıtlıklar ortaya konulmuş, bunlara dayalı eleştirel yorumlar yapılmış ve ilkelerin güncelliği tartışılarak bir dizi sonuca varılmıştır.

1.2. Mekan

Mekan en basit tanımıyla bir kişi veya grubun yeridir. Mekan insanın, insan ilişkilerinin gerektirdiği donatıların içinde yer aldığı, sınırları kapsadığı örgütlenmenin yapı ve karakterine göre belirlenen bir boşundur. Bu anlamda çevre, yer, egemenlik alanı ve konumdan farklıdır (GÜR, 1996).

Mekan, insanın insanla, insanın nesneyle, nesnenin nesneyle, olan aralıklarının, uzaklıkların ve ilişkilerin, kısaca bizi saran boşunun üç boyutlu anlatımıdır. Mekanın fiziksel boyutunun ağırlık kazandığı mekan tanımları pragmatik (yararsal) tanımlar olup son yıllarda mimarlığa ilişkin değinmelerde bunlara çokça yer verilmektedir (GÜR, 1996).

Engel 'e göre tarih boyu, mimarlık nasıl form ve anlatım değişiklikleri geçirdiyse, mimari mekan da değişiklikler geçirmiştir. Mimari form ve anlatım, teknik buluşlar, sosyo-politik devrimler ve felsefi değişikliklerden büyük çapta etkilenmiş, ani değişikliklere uğramıştır.

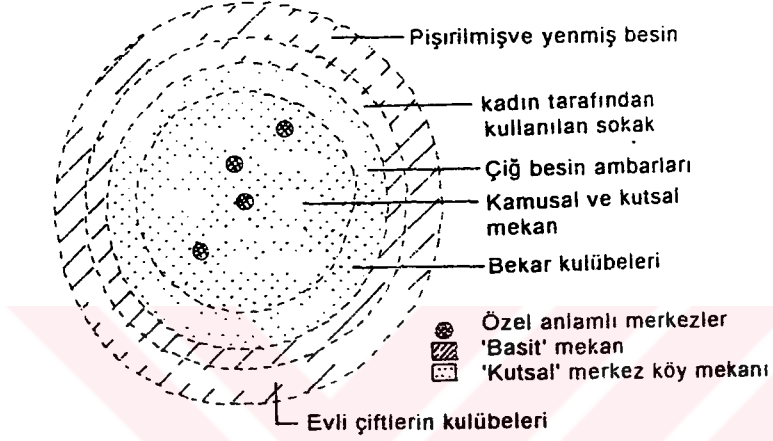
Mekan farklı devirleri ve kültürleri bir araya getirebilen mimarlığın geçmişi ile geleceğini bağlayan en önemli ögesidir. mekan tiplerini, mekanın fonksiyonları belirler. Mekan türleri ise mekanın sınırlarının esnekliği ve katılığı ile betimlenebilir.

Sınırlandırılmış bir boşun olarak mekan, insanın temel içgüdülerinden biri olan korunma duygusunu güçlendirir. Buradan sadece bir güvenlik önlemi anlaşılmalıdır. İnsan çevresel kaos içinde bir yer tariflemek ve kaosa kendi aklının alabileceği bir düzen getirmek ve bu düzen içinde yerini belirlemek zorundadır (GÜR,1996).

1.2.1. Mekan Sınıflaması

Piaget, Child' s Conception of Space,konulu çalışmasında temsili mekan ile sensori-motor mekan arasında ayırım yapar (1948-1967). Sensori mekan altı duyu ile kavranan mekana, temsili mekan ise biliş üzerine düşen mekanı kastetmektedir.

Levi-Strauss varoluşsal mekanı Omarakama köyünün mekansal kurgusuna dayalı olarak açıklamış ve coğrafi mekanın temelini oluşturduğunu savunmuştur (Şekil 1.).

Şekil 1. Omarakama köyünün mekansal kurgusu (GÜR, 1996).

Norberg-Schulz ise mekanı şöyle sınıflandırmaktadır.

- Yararsal mekan
- Simgesel mekan
- Varoluşsal mekan
- Mimari yapısal mekan
- Soyut geometrik mekan

1.2.1.1. Yararsal Mekan

Fiziksel çevreyi kendi gereksinimleri doğrultusunda kullanan ve değiştiren insanın yaşama, çoğalma ve üretmeye ilişkin sürekli kullandığı modların yer aldığı ekolojik ve operasyonel mekandır.

1.2.1.2. Simgesel Mekan

Bireyin doğrudan algısal boyutları içinde olmayan siyasal, ekonomik, kültürel, toplumsal sistemler ve bunların simgesel yapısına bağlı olan, toplumun biliş, duygu ve değerlendirmeleri ile yordanan bireye nüfuz eden mekandır

1.2.1.3. Varoluşsal Mekan

İnsanın duyu organları ile algıladığı fiziksel mekanın ilişkiler, anılar, beklentiler gibi örneklenebilen, bilişe dayalı öznel yorumlar ile tanımlanan, insanın eylemleri tarafından sürekli olarak yeniden yaratılan ya da biçimlenen mekandır.

1.2.1.4. Mimari Mekan

İnsanı barındıran, zaman dahil dört boyutu olan sınırlandırılmış örgütsel ve örgütlü boşundur.

1.2.1.5. Soyut Geometrik Mekan

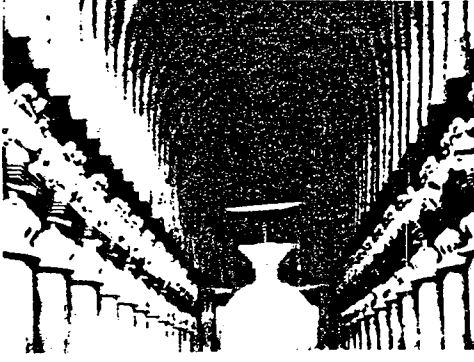
Mimari mekânın soyutlama yolu ile elde edilen geometrik kurgusu ve kompozisyonudur (GÜR, 1996).

Moholy-Nagy ve Muck, mekânı objektif ve subjektif mekân olmak üzere iki aşamalı olarak ele almaktadır.

İç/dış mekân ayrımı Giedion, modern mimari dönemini anlatırken kullanır. Aynı zamanda Zevi "Architecture As Space" ve "Mimariyi Görmeyi Öğrenmek" adlı yapıtlarında aynı ayrımı yaparak iç/dış ayrımının belirginleştiği sınır ögesinin kavranması üzerinde özellikle durur (GÜR, 1996).

Norberg-Schulz, "The Genius Loci" konulu yapıtında, dış mekânı daha çok kentsel/toplumsal mekânı anlatmada iç mekânı ise özel ve yarı özel kapalı mekânları anlatmada kullanır (GÜR, 1996).

Her yapı iki tür mekân oluşturmaktadır. Birincisi, yapının kendisinin oluşturduğu, tavan, döşeme, duvar gibi öğelerin sınırladığı yapı iç mekânı (Şekil 2.), ikincisi, yapının dış yüzeylerinin, etrafındaki diğer yapı ve kütlelerle oluşturduğu dış mekândır (Şekil 3.).

Şekil 2. İç mekan (GÜR,1996).

Şekil 3. Dış mekan (GÜR,1996).

İç ve dış mekan arasındaki fark, iç mekanın altı düzlemi dış mekanın ise beş düzleminin olmasıdır. İç mekanı oluşturan öğelerden tavan dış mekanda yoktur, dış mekanın tavanı genelde gökyüzüdür.

Mimari mekan duvar, tavan, döşeme, gibi yapı öğelerinden kentsel dış mekan ise yapı, yapı grupları, caddeler, sokaklar ve çeşitli doğal elemanlardan oluşur.

Ching, mekanları açıklık ve kapalılık özelliklerine göre sınıflandırmıştır.

Ching' e göre mekan sınıflaması şu şekildedir:

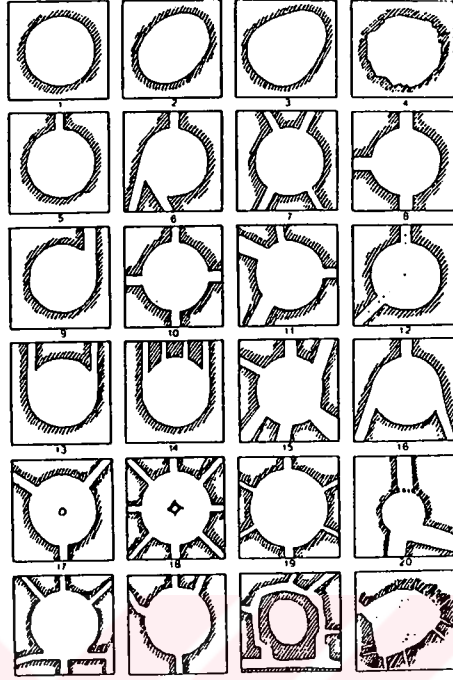
1. Her tarafı kapalı mekan
2. Yer yer açılan mekan
3. Çok açılan mekan
4. Açık mekan

Ayrıca mekanlar mahremiyet açısından da özel, yarı özel, yarı kamusal ve kamusal olmak üzere dörde ayrılırlar (Chermayeff & Alexander, 1963).

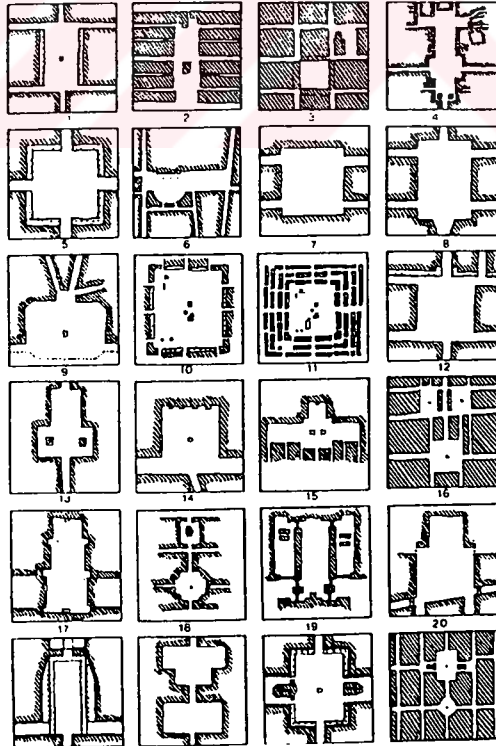
1.2.2. Mekan Form İlişkisi

Mekanın yatay ve düşey düzlemler tarafından sınırlandırılması mekana biçimini kazandırmaktadır.

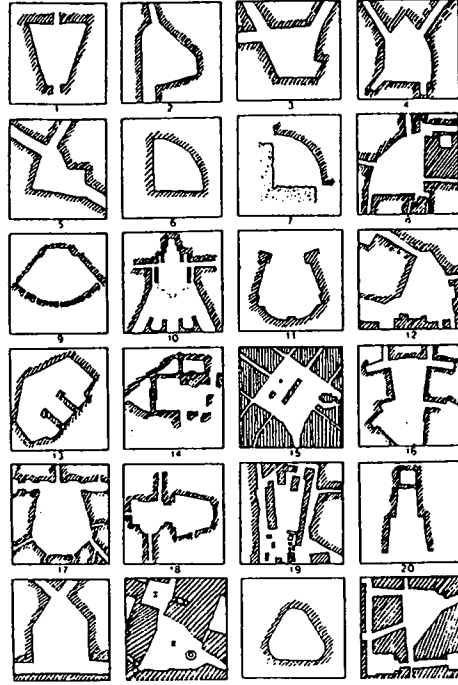
Krier, kare, üçgen, daire olmak üzere üç temel formun olduğunu ve farklı mekansal organizasyonların bu formlar ve varyasyonları ile elde edildiğini vurgulamaktadır (Şekil 4,5,6,.) (KRIER, 1991).

Şekil 4. Krier'e göre mekan formu, daire ve daireden türeyen formlar (KRIER, 1991).

Şekil 5. Krier'e göre mekan formu, kare ve kareden türeyen formlar (KRIER, 1991)

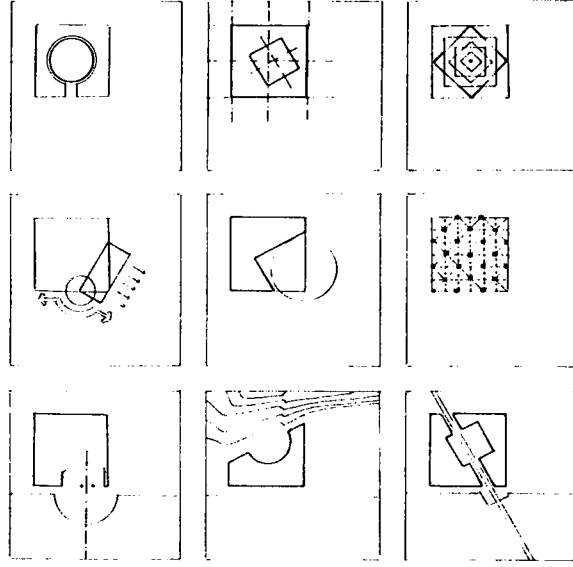

Şekil 6. Krier'e göre mekan formu, üçgen ve üçgenden türeyen mekan formları (KRIER,1991).

Ching, kare, üçgen ve daire olmak üzere üç temel formun olduğunu ve mekan bütünü oluşturduğu bu formların düzenli ve düzensiz olarak sınıflandırılabilirliğini belirtmiştir (CHING, 1979).

Ching'e göre mekan formları;

1. Düzenli Formlar (Kare, üçgen, daire, dikdörtgen, altıgen,...)
2. Düzensiz formlar (Düzenli formların çıkarma, ekleme, boşaltma gibi işlemler geçirerek bozulmuş biçimler (Şekil 7.).

Şekil 7. Mekanda düzenli formdan düzensiz forma değişim (CHING, 1979).

Mekansal organizasyonun oluşumunda, farklı biçimler bir araya gelmektedir. Mekanların biçimsel özellikler, bir araya geliş şekilleri, mekan algısında da önemli rol oynamaktadır. Örneğin dairesel bir mekan hiçbir yöne sahip değildir. Kare ve dikdörtgen mekanlar birbirine daha kolay eklenip, çıkartılabilir.

1.3. Kentsel Dış Mekanlar

Kentsel Dış mekanlar, yapıların oluşturduğu, kentlilerin algıladığı ve tüm kentsel olayların ilişkilendiği bir bütündür. Kentte bir iletişim aracı olarak sokaklar, caddeler ve meydanlar kısaca tüm kentsel dış mekan büyük önem kazanmaktadır.

Kentsel dış mekanlar dört ayrı grupta incelenebilir.

Bunlar sırasıyla;

DÜZENLENMİŞ YAYA YOLLARI	:Parklar ve spor alanları
GEÇİŞ ALANLARI	:Sokaklar, yollar, ulaşım alanları
ALIŞVERİŞ ALANLARI	:Çarşı, alışveriş sokağı, pazar yerleri
BÖLGELER	:Meydanlar.

(BAKAN & KONUK,1987).

Başka bir tanıma göre kentsel dış mekan, üst yüzeyi ya da yan yüzeyi kesin tanımlanmamış, kısmen sınırlanmış, biçimi yatay ve düşey elemanların uyumu ile tamamlanan bir hacimdir (YENEN, 1993).

1.3.1. Kentsel Dış Mekanı Biçimlendiren Öğeler

Kentsel Dış mekanlar planlı ya da organik olarak oluşur.

Organik oluşum mevcut parselde kapalı hacmin yerleşmesinden sonra arda kalan arsanın dış kullanımlara açılması, bu alanın çevre koşullarına bağlı olarak zaman içinde biçim değiştirmesi, önemli ulaşım akslarının yerleşme içinde kesiştiği noktalarda ya da önemli yapıların çevresinde süreç içinde açıklıklar oluşması şeklinde açıklanabilir.

Planlı oluşum belli standartlara, verilere dayanarak, mekan düzenlemeleri aranarak yapılan düzenlemeler ya da kent kurulmadan önce kozmik inanışlara dayalı olarak biçimi saptanan oluşumlardır. oluşum şekilleri ne olursa olsun açık alanları biçimlendiren öğeler aynıdır (YENEN, 1993).

1.3.1.1. Taban

Açık alanlar tabanın biçimine yani yatay boyutlar arasındaki oranlara göre çeşitlilik gösterir. Yatay boyutlar olan uzunluk ve genişlik arasındaki farkın büyük olduğu dış mekanlar sokak, cadde, bulvar gibi doğrusal hareket mekanlarıdır.

Genellikle, dış mekanların yatay boyutlarından kaynaklanan özellikleri ağırlıklı olduğundan dış mekânlarda yer alan düşey değişimler abartılmış bir önem taşımaktadır. Bu bakımdan dış mekânda tabanın topoğrafik özellikleri tabandaki düşey değişimler, yer kaplaması, malzemenin dokusu, dış mekândaki mekansal özellikleri ve buna bağlı olarak biçimi etkileyen etmenler olmaktadır.

1.3.1.2. Çevre Yapı

Kentsel dış mekânlarda mekân hissini belirleyen önemli bir temel özellik kapalılık miktarıdır. Kişinin kendisini bir mekân içinde hissetmesi ile açıklanabilen kapalılık oranı görüş sahası ile ilgilidir ve seyretme uzaklığının çevreleyen yapı yüksekliğine oranı ile belirlenir.

Kentsel yapıların biçimi, birbirleriyle ilişkisi, aralarındaki uyum ve çeşitlilik, çevre yapıların boyutları, yapılar arasındaki açıklık dış mekânın mekansal özelliklerini belirleyen etmenlerdendir.

Çevre yapıların cephe, saçak, çatı, baca, kule gibi elemanlarının yüksekliklerinin açık alanın yatay boyutlarına oranı ve bu elemanların oluşturduğu gökyüzü çizgisindeki değişimler de dış mekanın biçimini etkilemektedir.

Çevre yapılarının niteliği, işlevleri, mimari özellikleri, malzeme, süsleme ve renk özellikleri de biçimi etkileyen diğer faktörlerdir.

1.3.2. Kentsel Dış Mekanın Sınırı Olarak Yapı Cephesi

Ahnhara (1983), çevre ölçeğinde yapı adalarının oluşturduğu ve sınır etkisi veren binalar arasında kalan dış mekanları, pozitif ve negatif alan kavramıyla açıklamaktadır (AYDINLI, 1992).

O' na göre kentsel düzende yapılar pozitif olarak görülürken, yapılar dışında kalan tüm dış mekanlar negatif olarak algılanır.

Bir yapının dış mekanla ilişkisi onun ikinci dereceden bir özelliği değil, gelişmesinin ve varlığının tamamlayıcısıdır. Kentler ve binalar tasarlanırken boş alanlar ve dış mekanlarıyla bir bütün oluşturmak zorundadır (GÜR, 1996).

Mekansal etkinin analizi yapılırken, sokak ve diğer dış mekan dokusunun da insan ölçeğinde nasıl algılandığı önem kazanmaktadır. Dış mekanı sınırlandıran duvarların düşeyde oluşturduğu dokusal karakter ve dış mekan döşemesiyle yatayda yaratılan etki bir bütün olarak o dit mekanın mekansal etkisini belirlemektedir (AYDINLI, 1992).

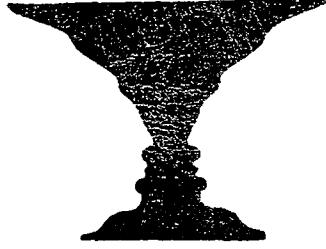
Kütle ve dış mekan ilişkilendirmede çeşitli olanaklar vardır. Örneğin arsanın etrafına duvar örerek pozitif dış mekanlar oluşturulur. Veya köşede duran bir yapı ile dış mekan oluşur. Bu kütle ve mekanın karşılıklı olarak sınırlama ilkesinin ideal bir biçimde gerçekleştirilmesidir (GÜR, 1996).

Sınırlamada varolan ya da kullanılan elemanlar, sınırladıkları mekan kadar önem taşıyan elamanlardır. Bunlar, sınırlanan mekana mahremiyetinden kamusalığa kadar bir dizi anlam yüklerler (GÜR, 1996).

1.3.3. Yapı - Dış Mekan (Kütle - Zemin) İlişkisi

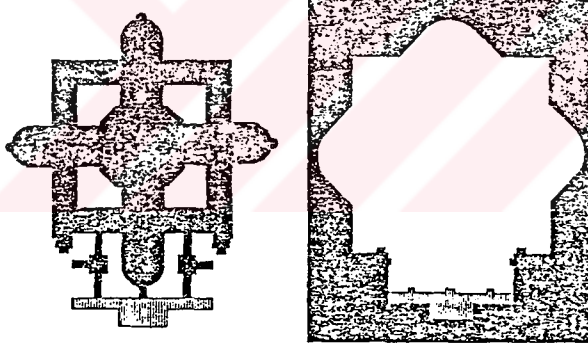
Kütle-zemin ilişkisini iki boyutta bir örnekle açıklamaya çalışalım (Şekil 8). Beyaz bir zemin üzerine çizilmiş siyah bir resmi ele alalım. Siyahı figür, beyazı da figürün arkasında uzana belirli bir biçimi olmayan geri plan olarak görürüz. Dikkatimizi figüre yoğunlaştırdığımızda, taban kısmının iki yana uzandığını, üst kısımlarda da çeşitli dış bükey çıkıntılarının beyaz zemin üzerine taşan bir vazo olarak görürüz. Ancak, beyaz figür, siyah da zemin olarak ele alındığında, çok değişik bir şey görürüz. Vazo kaybolmuş ve yerine

profilinden görünen iki yüz gelmiştir. Şimdi beyaz figürün dış bükey çıkıntıları siyah zemine taşmakta ve yüzlerin, burun, dudak ve çenelerini oluşturmaktadır(RASMUSSEN, 1994).

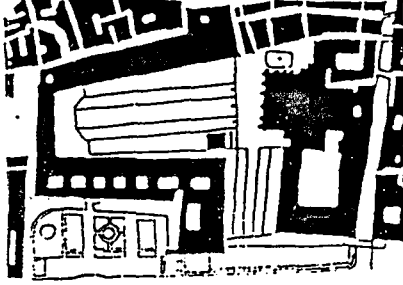
Şekil 8. Şekil-Zemin bağıntısına bir örnek, vazo-profil (RASMUSSEN, 1994).

Gerçekte, iç mekan ile dış mekan arasındaki zıtlık bilinen bir şey olduğu kadar polimik konusu gibi de belirlenmektedir. Michel-Ange Bazilikası (Şekil 9.) Zevi tarafından analiz edilmiş iç/dış mekan tasarımının analizi birlikte yapılmıştır (ZEVI,1990).

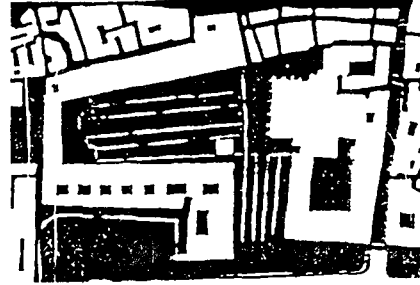

Şekil 9. Michel-Ange Bazilikası iç ve dış mekanı (ZEVI, 1990)

Kentsel Bir düzenleme örneği olarak San Marco Meydanı' nı alan çalışması gibi inceleyelim (Şekil 10,11). Şekil 10 'da siyah lekeler doluluk etkisi veren yapıları ifade etmekte; Şekil 11 'de binalar arasındaki dış mekanlar siyah olarak gösterilmektedir. İki şekle aynı anda bakıldığında hem dış mekanları hem de bunlar arasındaki ilişkileri daha iyi anlamak mümkündür (AYDINLI,1992).

Şekil 10. San Marco Meydanı. Siyah alanlar yapıları beyaz alanlar ise dış mekanı göstermektedir(RASMUSSEN,1994)

Şekil 11. San Marco Meydanı. Siyah alanlar dış mekanı, beyaz alanlar ise yapıları göstermektedir (RASMUSSEN,1994)

1.4. Hıristiyanlık ve İslamiyet' de Mekan.

Çok tanrılı kültürlerde sınırlı parça mekan anlayışına karşılık tek tanrılı dinlerde mekan sınırsız genel mekan olarak ifade edilir (CANSEVER, 1984).

1.4.1. Hıristiyan Kültürlerde Mekan

Hıristiyanlar mabedlerin biçimlerini Roma ve Helenistik mimariden seçmek zorunda kaldılar. Greklerin izleme özgürlüğüne ve Romalıların sahneciliğine yabancı olarak, bu iki deneyde kendilerine hayati olanı seçtiler: Kilise, Greklerin insani ölçülerin ve Romalıların iç mekan fikrine uydu (ZEVI, 1990).

İnsan adına, Hıristiyanlar Latin mekan içinde işlevsel bir devrim yaptılar. Hıristiyan kilisesi artık tanrı hayalini örten gizemli bir bina değildi; Bir bakıma, bu tanrının evi bile değil, fakat toplanma cemaatin dua etme yeri idi. Hıristiyan mimarın mabedten çok bazilikayı istemesi mantıklıydı, çünkü bazilika, toplantı yeri olarak, önceki mimarının sosyal konusunu da oluşturmuştu (ZEVI, 1990).

Roma bazilikası mekansal devrime uğramış, kilisenin tüm elemanları mekansal etki doğrultusunda insan ölçüsünde oluşmaya başlamıştır. Bu sayede kendisini karşılayanlar ve yüceltmesi gereken manevi değerler ön plana çıkarılarak sergilenmiştir.

Hıristiyan dünyası insanın dinamik karakterini yüceltir, Onun yer değiştirmesine bağlı olarak mekanı inşa edip onun yolu yönüne yönlendirir (ZEVI, 1990).

Gotik sürekli ve sonsuz mekan yaratmıştı. Rönesans, mekanı sınırlandırmadı fakat mekanı tanımlanabilir ve ölçülebilir hale getiren akla uygun bir ölçüm ile düzenledi. XVI. Yy. denge yönünden aynı mekansal anlayışları sürdürdü ve duvarların kalın, ağır sağlamlığı, bezemesinin plastiği ile iç mekan, dış mekan karşıtlamasına geri döndü. Rönesans'ın mekan kavramları, basit ve temel bir kurala göre bir ahenk yaratan ve bir bağ oluşturan kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

XVI Yy mekanı, mekansal kavramların yenilenmesi ile değil hacim ölçüsünün yeni anlamı ile tanımlanır. Eğer bir gotik kule insanın gözünü yukarı, tepeye doğru çekiyorsa, eğer Hıristiyan bazilikası insan yolunun ölçüsünü veriyorsa, eğer XV. Yy. saray ve saray dış mekanı çembersel bir bakış yolu gerektiriyorsa, simetrik bir şema çevresinde dahi, XVI. Yy. da tüm dinamik güç kesinlikle yok edilmiştir.

Oysa, barok, mekan, kural, uyum, temel geometri ve statik durum özgürlüğüdür; O simetrinin özgürlüğü ve iç mekan ile dış mekan arasındaki karşıtlıktır (ZEVI, 1990).

1.4.2. İslamiyet'te Mekan

İslam tasavvurlarına göre içinde bulunduğumuz evren, mutlak varlık olan Tanrının görünüşü sonucunda var oldu. bu bakımdan oluş (Kevn), Tanrının görünüşünden başka bir şey değildir. İşte oluş, varoluş, yaratılma gibi değişik anlamlara gelen kevn' nin gerçekleştirilmesi sonucu mekan ortaya çıktı. Sofilere göre mekan, bağımsız bir varlık değildir, oluş eylemine bağlı, yalnız düşüncede, zihinde bulunan soyut bir kavramdır. Tanrının görünüşü anlamına gelen oluşun dışında geçerliliği yoktur. İnsanın içinde bulunduğu mekan alemi Tanrının görünüş alanı olduğundan, o da gerçek değildir. Gerçekte var olan yalnızca Tanrı' dır. Mekanın düşüncede bulunmasını sağlayan mekan alemi, gerçek olan "lamekan alemi" nin görünüşüdür. Tanrı için, sınırlı bir takım şartlara bağlı mekan veya alem düşünülmeceğinden, O' nun kapladığı varlık alemine lamekan denir. Bu sonsuzluk, sınırsızlık ilkesinden Tanrı' nın görünüş alanına çıkması, insanlara öteki varlıkların bulunduğu duyu alemini meydana getirdi. Bu yüzden bazı büyük sofilere mekansız olmak (mekandan münezzeh olmak), var olmak gerçek olmak demektir. Mekan başka bir anlamda yokluk, lamekan ise varlıktır (MEYDAN LAROUSSE).

Mimari elbette mekanı düzenleme sanatıdır; kutsal mimari ise, çeşitli mimari teknikler aracılığıyla biçimlendirdiği, düzenlediği ve yöneldiği mekanın kutsallaştırılması yoluyla ilahi olanın varlığını yerleştirme ana amacını başarır. Yeni mekan, çevredeki tüm noktaların Merkez' de bütünleşmesini mümkün kılması ve dünyevi varoluşun çemberi üzerinde her nereye yerleştirilmiş olursa olsun Merkez' i gösteren o mekan boyunca ilahi olanın her yerde ve zamanda hazır olan varlığın yaşantısını mümkün kılan bir yolla nitelendirmiştir(NASR, 1992).

İslam' i mimari mekanın açıklamasında iki çelişkili yorumla karşılaşmıştır.

Cansever' e göre, İslam mimarisinde barınmak için meydana getirilen yerler, genel sınırsız mekanın ayrılmaz parçaları, devamdırlar. Hiçbir Hıristiyan ortaçağ yapısında evyanın açık genel mekana bağlanması, Osmanlı Camilerindeki gibi göz seviyesindeki pencereler ile iç dış bütünlüğünün kurulması, genel sonsuz mekanın devamlılığını koruma endişesi ve iradesi taşımaz (CANSEVER, 1984).

Gür'e göre, İslam mimarisinin karakteristik özelliklerinden birisi, dışarıya doğru olan sınırlandırmaya karşılık dikkati belirgin olarak evin iç sınırlandırmasına çekmesidir (GÜR,1996).

1.5. Hıristiyan Kültürde Kentin Biçimlenişi

1.5.1. Ortaçağ Kentleri.

Ortaçağ kenti M.S. 12. yy' daki durumuyla, Kale duvarlarıyla çevrili, bir kapalı alanın içinde yaşayan, ona toplumsal, ayrıcalıklı bir kişilik kazandıran, kendine özgü bir yasa, yönetim ve hukuk bilimine sahip bir ticaret ve sanayi toplumu olduğu söylenebilir. (PIRENNE, 1982). Bu düzen içinde kentin yalnızca çevresi surlarla çevrilmekle kalmamış, savunma kaygıları ön plana çıkarak kentlerin yer seçimi tepelik yerlerde, dik yamaçlarda, nehir yataklarıyla sınırlanmış vadilerde , deniz ya da göl içindeki adalarda yapılmıştır. Noerdlingen kent planında görüldüğü gibi kent içi ana yolların kilise meydanından ve pazar yerinden ışınal olarak kale kapılarına doğru uzandığı ikincil bir yan yolun buna bağlandığı bu sistemin iç yollarının da düzenli olmayan bir çapı oluşturduğu görülmektedir. Bu tür yapılaşma ortaçağ kentinin özelliklerini yansıtmaktadır (GALLION & EISNER, 1963).

12. Yy.' da nüfusu 100.000 ' i aşan kentlerin sayısı çok azdır. Sadece Paris, Venedik, Milano ve Floransa nüfusu bu rakamı aşan kentlerdi (KELEŞ, 1993). Bu dönemde ticaretin canlanması ile kale-kentlerin içindeki ticaret aktiviteleri surların dışına yansımış, kale kentlerin eteğinde kurulan tüccar kolonileri gelişerek yeni yerleşmeleri oluşturmuşlardır. Ticaret ekonomisinin gelişmesiyle, bu çağın ortasında birçok kent hızlı bir şekilde ortaya çıkmıştır.

Ortaçağ kentlerinde bu yönüyle ya tümüyle siyasal ve kültürel işlevler ya da tamamen ekonomik işlevler hakimdi. Kentlerin toplumsal ve ekonomik örgütlenmesiyle, kırsal bölgelerin ekonomik ve toplumsal örgütlenmesi arasındaki çelişki kadar keskin bir çelişki tarihin hiçbir döneminde görülmemiştir. Ancak çağdaş sanayileşme, teknoloji, ulaşım ve yönetim olanaklarının ürünü olan çok işlevli kent olgusu ortaya çıkmıştır.

1.5.2. Rönesans ta Kent

Ortaçağın sonlarında başlayıp Rönesans oluşturan yenilik ve değişimler kentsel düzenlemeye de yansımıştır. Kent planlamada yeni Rönesans stili, özellikle kentlerin büyümesi ile eklenen yeni kent parçalarında ve yeniden yapım süreçlerinde uygulandı. Planlama stilinin en önemli iki belirleyici niteliği, yeni gelişen savaş silahlarına karşı kenti koruma amacını gütmesi ve yönetici sınıfın gücünü formal bir anlatımla mekansal düzene yansıtmaktı (GÜNAY & SELMAN, 1994).

M.S. 15. Yy.' a doğru barutun bulunmasıyla top ve havan gibi yeni silahlar ortaya çıktı. Kent surları etrafındaki hendekler ve su ile yapılan savunma bu yeni silahlara karşı yetersiz oldu. Sonuçta bu silahlara karşı savaşabilecek iyi eğitilmiş profesyonel askerlere ihtiyaç duyuldu. bu sırada askeri mühendislik önem kazandı. Yeni mühendislik düzenlemeleriyle kentlinin savunma sistemlerinde ve surların yapısında değişiklik yapıldı. Farklı yapılarıyla top ve havan mermilerinin ulaşabileceği mesafeye göre surlar yüksekli ve dayanıklılık açısından kuvvetlendirildi.

1.5.3. Barok Kenti

Rönesans' tan Barok döneme geçişte kentlerin büyümesi surların dışındaki açık alana doğru olmuştur. Bu dönemde bir meydana, park veya saraya merkezlenmiş geniş bulvarların ışınal yapısı ön plana çıkmaktadır. Bir diğer özellik de yol boyunca büyük ve süslü yapıların oluşmasıdır.

18. Yy. sonları ve 19. Yy. başlarına doğru kentin büyümesi, kent surlarının yıkılmasına ve bu surların yerine de geniş caddelerin oluşmasını getirmiştir. Bunun nedeni, bu dönemde kale kentlerdeki savunma sisteminin değişiminden kaynaklanmaktadır. Yeni savunma sistemi kent dışında toprak, siper ve rampalarla oluşturulmuştur. Savunma sisteminin değişimi ile kentin surlarının yıkılması ve açık alana doğru gelişimine bu dönemde Viyana Kent örneğini verebiliriz.

Kentlerin bu dönemden sonra büyümesini artık yeni işlevler biçimlendirmektedir. Ortaçağ ya da Rönesans' ın bir bakışta algılanabilen küçük ölçekli kentleri gitmiş yerine büyük nüfuslar barındıran sanayi kentleri yaygınlaşmaya başlamış ve bu günün heterotopik kentleri ortaya çıkmıştır.

1.6. Müslüman Kültürde Kentin Biçimlenişi

Müslüman kentlerin kökeni ve örgütlenişi konusunda en temel unsur, ekonomik ve özellikle de ticari işlerin belirleyici rolüdür. Louis Massignon Müslüman kentinin esas olarak çarşı fikri üzerine kurulu olduğunu güzel bir biçimde göstermiştir. Yakın bir tarihte Eugen Wirth İslam kentinin özgürlüğünün ticari yapılanmasından geldiği fikrinin altını çizmiştir. İslam ortaçağından bu yana Orta Doğu kentleri özellikle iş merkezi olan suklarıyla ayırt edilirler. Hatta suk İslam kültürü kentlerinin karakteristiği ve çarpıcı simgesidir (RAYMOND, 1995).

Kentlerin etrafında kurulduğu ya da geliştiği büyük camiler, pazara ve özellikle de bu pazarın büyük ticarete ilişkin en temel bölümü olan, para değişimlerinin yapıldığı kuyumcular çarşısına, sıkı sıkıya bağlı merkezi bir unsurunu oluşturmaktadır. Tek başına caminin merkezi konumu, Müslüman kenti tam anlamıyla nitelendirmede yetersiz kalmaktadır; Kimi büyük Müslüman kentlerinde, büyük cami daha eski bir anıtın, tapınağın ya da kilisenin tadilatından başka bir şey değildir (RAYMOND, 1995).

Kentler genellikle merkezden çevreye dalgalar halinde yayılan bir biçimde, katı bir hiyerarşiye göre örgütlenmiştir; Merkezde en önemli etkinlikler (büyük dış ticaret, dini ve kültürel etkinlikler), sonra giderek büyüyen aralarla konut bölgeleri, ikincil etkinlikler (zanaatkarlar) ve yerleşim bölgesinin sınırlarında yan yana barınan en yoksul semtlerle en önemsiz etkinlikler ve son olarak da kendi etkinlikleriyle kır uğraşlarının iç içe geçtiği varoşlar (RAYMOND, 1995).

Tüm Müslüman kentlerinin incelenmesinde kendiliğinden beliren temel nitelik kent merkezinin gücüdür. Bu merkezi bölgenin boyutları doğal olarak, kentin ekonomik merkez ve özellikle de dış ticaret merkezi önemi ile orantılıdır.

1.7. Osmanlı' da Kentin Biçimlenişi

1.7.1. Mekansal Düzen

Osmanlı kentinin mekansal düzeni;
Türklerin göçmen kökeni, Asya-Türk toplumlarının kültürleri,
İslam dünyasının öğeleri,
Anadolu-Bizans kültürel birikimi ve
Osmanlı-Türk dönemi yerleşme siyasası ürünü olan vakıf kurumu-imaret sistemi,
faktörlerinden etkilenerек ortaya çıkmıştır.

Bu mekansal düzen,

1. Merkez
 2. Donatım yapıları
 3. Konut alanları
- öğelerinden oluşmaktadır.

1.7.1.1. Merkez

İç kalede yer alan ve kentsel denetim etkinliğinin yoğunlaştığı yönetim bölgesi ile yönetim bölgesinin yanında, yakınında zanaatkar ve esnaf eylemlerinin yoğunlaştığı ticaret bölgesini içermektedir.

1.7.1.2. Donatım Alanları

İmarat siteleri ve tek tek hizmet yapılarıdır. Yerleşmelerde en önde gelen donatım yapıları, çevrelerinde mahalleler kurulmasında önemli rolü olan, camilerdir. Cami mahallelinin birbirini tanınması, yönetim kararlarından haberdar edilmesi amacıyla kullanılan bir kurum ve konut bölgelerinin temel ögesidir.

Cami fiziksel tasarımı bakımından çevresindeki dokudan bir duvar ile ayrılmakta, bazen dış ve iç avluların kademelenmesi ile çevrilmektedir.

1.7.1.3. Konut Alanları

Mülk ve vakıf arazilerinden oluşan kent toprağı üzerinde mahalleler halinde örgütlenmişlerdir. Mekansal farklılaşmalar sınıfsal değil, etnik faktörler nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Nitekim, bu dönem kentlerinde genellikle,

1. Kale içinde gayr-ı Müslim mahallelerin,
 2. Kale çevresinde Müslüman mahallelerin,
 3. Merkeze yakın konumda kente daha sonra gelen yabancıların mahallelerinin,
- yer alması izlenmektedir (YENEN, 1993).

1.7.2. Osmanlı Kentinde Dış Mekan Ögesi: Sokak, Meydan

1.7.2.1. Osmanlı Kentinde Sokak

Kent toprakları özel mülkiyet konusu olmadığından ve terleşme süreci düzenli olmadığından düzgün olmayan ve geniş özel kullanım alanlarının belirlenmesi sonradan biçimlenen dolaşım kanalları organik bir dokuda oluşmuştur. Bu nedenle, daralıp genişleyen bir yapıda eşyükselti eğrileri boyunca konut avlu duvarlarını izleyerek uzamakta, sık sık konut gruplarının sokağa açılmasını sağlayan çıkmaz sokaklarla kesilmektedir (YENEN, 1993).

Önceden tasarlanmış bir dolaşım ağı ve parselasyon olmadığından, sokak örgüsü organik oluşum sürecinde özel kullanım alanlarının bölünmesinden etkilenmiştir. Konutlar arasında oluşan ve mahalle merkezinden ya da çeşme, kuyu gibi öğelerin yerleştiği noktalardan dağılan dolaşım kanalları süreç içinde biçim ve doğrultu değişimine uğramıştır. Bu değişimler sonucunda önceleri çıkmaz sokak ile yaklaşılan bir konutun avlu duvarı ya da yan duvarı ile bir sokağa cephe vermesi gibi ilginç durumlar da ortaya çıkabilmiştir.

Bu özellikler dolaşım kanallarının konumunun taban özelliklerinin olduğu kadar çevre yapısının da belirlediği ve çeşitlendirdiğini göstermektedir. Her çıkmaz sokak, her sokak, diğerinden farklı biçim özellikleri taşımakta, bu da açık alan dokusunda mekan zenginliği doğurmaktadır: Gölge, loş, düz, kavisli, dar, geniş, manzaralı,....sokaklar.

1.7.2.2. Osmanlı Kentinde Meydan

Vakıfla oluşan medreseler, sıbyan mektebi, aşevi, çeşme, suklar gibi sosyal hizmet yapılarından biri ya da birkaçı ile bütünleşen mescit ya da camii bu elemanlarla birlikte kentsel yaşamda açık bir statü kazanmıştır. Konut gruplarını camii ve çevresindeki kullanımlara ulaştıran sokaklardan birkaçı camii yerleşiminde düğümlendiğinden, cenaze töreni gibi sosyal yaşamda önemli yeri olan bir olgunun gerçekleştiği cami çevresi meydan ölçeğinde genişleyerek toplayan ve dağıtan yer anlamını kazanmıştır (YENEN, 1993).

Konutlar arasındaki meydanlar, örneğin ulu bir çınar ağacının gölgelendirdiği çeşme meydanları ya da değişik kotlardan gelen sokakların açıldığı, kot farklarını genişleyen eğimli tabanı ile karşılayan kavşak noktalarıdır.

Sosyal hizmet yapılarıyla bütünleşen ve önlerinde meydan oluşturan camilerin avluları ile birlikte çepeçevre sokaklarla kuşatılması bir anlamda toplumsal yapıların mahalle sakinleri için taşıdığı anlamın dokuya yansımalarıdır.

Önemli eylemlerin oluştuğu hacimlerin çevresinde dolaşım kanallarının genişlemesi olgusuna kentlerin ticaret merkezlerinde de rastlanmaktadır. Cami önü genişlemesi, çeşme meydanı, ticaret merkezindeki küçük ölçekli dış mekanlar dışında Osmanlı Kentinde tüm kentlilerin birlikte kullanımına uygun büyüklükte, gösterişli binalarla çevrelenmiş meydan düzenlemeleri oluşmamıştır (YENEN, 1993).

2. YAPILAN ÇALIŞMALAR

2.1. Materyal ve Yöntem

2.1.1. Mekansal Analiz Yöntemleri ve Önerilmesi

Mimarlıkta mekan analizi ve değerlendirilmesi konusunda çeşitli yaklaşım ve teknikler kullanılarak birçok araştırmalar yapılmaktadır.

Bu çalışmada mekan kavramı, dış mekan biçimi, yapı formu ve ilişkileri boyutunda ele alınmaktadır.

Yaklaşım biçimleri açısından mekansal çözümler şu şekilde sınıflandırılabilir:

1. Şekil (taban alanın şekli)
2. İlişki/Sirkülasyon
3. Plan tipleri
4. Fonksiyonel analiz-işlem
5. Yapısal analiz-yapı
6. Estetik analiz-estetik
7. Toplumsal analiz-toplum
8. Gösterge bilimi açısından analiz-anlam
9. Morfolojik analiz - biçim.

Bu tez kapsamında mekansal analiz yöntemi olarak morfolojik yaklaşım benimsenmiştir. Çünkü bu tezde yapılarla belirlenen dış mekan sınırlarının morfolojisinin önemi ve peyzaja etkisi vurgulanmak istenmektedir.

2.1.2. Yöntemin Amacı

Biçim ve içerik kavramları bütün tarihsel dönemlerde tartışılmış ve önceliklerine göre bu dönemin belirleyicileri olmuştur. Tarihsel dönemleri tanımlayabilmek biçimsel çağrışımlar aracılığıyla olmaktadır.

Bu çalışmada, mekan kavramı ile yerleşme ölçeğinde mekansal organizasyona, bu organizasyon içindeki fonksiyonel, strüktürel birimlerin ve dış mekan elemanlarının oluşturduğu fiziki tasarım, bütün olarak anlatılmak istenmektedir. Bu bütünün mekansal analizi için morfolojik yaklaşımdan kaynaklı, görsel algılamaya dayalı bir analiz yöntemi önerilmektedir. Önerilen yöntemin amacı dış mekan biçimlenmesinin oluşmasındaki en önemli olan düşey elemanların biçimlenme ilkeleri, birbirleriyle ilişkileri, fiziksel ve yapısal

özelliklerini analitik bir yaklaşımla ortaya koymak, dönemler arasındaki kopmaları ve benzeşimleri belirleyip bunları farklı iki kültürde bulunduğu anlamları açıklayabilmektir.

Mekansal analiz işleminde kullanılan morfolojik yaklaşım yöntemli, grafik ve soyutlama tekniği gibi görsel anlatım ağırlıklı bir dizi yol izlenmektedir.

Böylelikle iç/dış mekan bağlamında, dış mekan biçimlenişleri belirlenen tarihler içinde ele alınıp farklı iki kültürde form anlayışları irdelenerek estetik ve fonksiyonel değerlendirme ve yorum yapılabilecektir.

2.1.3. Yöntemin Açıklanması

Doğada tüm nesnelerin, biçimlerin bir kaynağı ve nesneliliği olduğu gibi yapılar ve bu yapıların oluşturdukları dış mekanların biçimlenişi de belirli fonksiyonel gerekliliklere ve çevresel koşullara bağlıdır. Bu etken ve koşullara bağlı olarak biçimlenen mekan oluşumları, morfolojik analiz yaklaşımı ile ele alınabilir.

Burada morfoloji sözcüğü, biyolojideki biçimlere ait anlatımı ile değil örgütlenmiş bir bütünün veya sistemin biçimine, yapısına ve bilimine bağlı anlamı ile kullanılmaktadır (NORRIS, 1966).

Morfolojinin kuramsal temelini açıklayan kuramcılardan Zwicky, maddesel olgu ve objelerin amaç ve tasarımlarının, bütün içindeki ilişkilerinin irdelenmesi ve gözlenmesi olayına morfoloji çevre resmi olarak tanımlamaktadır (ZWICKY, 1966).

Morfolojik yaklaşım mekan analizinin bütün parçalarını elemanlarına ayırarak ele almaya olanak tanıyan bir yöntemdir ve morfolojik yaklaşım ifade ve değerlendirme yöntemi olarak belirli ölçütlere dayanmalıdır (NASIR, 1984).

Morfolojik yaklaşım tekniğinde önemli bir konu grafik tekniklerinin kullanılmasına olanak tanınmasıdır. Problemin çözümü ya da özelliklerinin görünümleri grafik anlatımlarla soyutlaştırılıp oluşturulan morfolojik kasete yerleştirilebilir. Morfolojik kasetlerde soyut, çizgisel, şematik anlatımlar görsel algılamaya dayalı net, anlaşılır bilgiler ve sonuçlar vermektedir (Şekil 12).

TAPU ADI:	EMIR NANI	CEVVE NANI	İPEK NANI	TAKRİM	KUPUSUMLU NANI
YILI:	1346	1413-21	1413-21	1433	1450-59
YERİ:	BURSA	BURSA	BERGAMA	BERGAMA	AMBARA
İÇERİK PLANI					
YERLEŞİM	RENK	RENK	RENK	RENK	RENK
İTOPOGRAFYA	DÜZ ARAZ	AZ EĞİMLİ ARAZ	AZ EĞİMLİ ARAZ	DÜZ ARAZ	ORTA EĞİMLİ ARAZ
İKLİM	ILIMAN	ILIMAN	ILIMAN	YERİMA	ILIMAN İKLİM
TAPU TİPİ	KARMA TİPİ ÇERÇİME DÜŞ	AYRILIK TİPİ	KARMA TİPİ ÇERÇİME DÜŞ	KARMA TİPİ	KARMA TİPİ ÇERÇİME DÜŞ
YERLEŞİM YÖNÜMLERİ					
ALANDAKİ BÖLÜMLER					
ALANDAKİ BİÇİMLERİ					
YERLEŞİM TİPİ					
GİRİŞ SARTI	1	1	1	1	1
ANA GİRİŞ TİPİ					
TALI GİRİŞ TİPİ					
İDİS ÇEVRE İLE İLİŞKİ					
PLAN FORMU					
STİLE FORMU					
GİRİŞ ÇEVRESİ					
KESİTİ					
İSTİKLAK NERHİ İZLENİMLERİ					
ANALİZİ	KESME TAS + TUĞLA	KESME TAS + TUĞLA	TAS + TUĞLA	TAS	TAS + TUĞLA
FAZLAÇISI ALAN	~ 2100	~ 1700	~ 3100	~ 100	~ 1400
PARÇALAN SARTI					
ŞİMALE/PRİM					
ADİ	HAN	HAN	HAN	HAN	HAN
YERLEŞİM ANCAĞI	YERLEŞİM ANCAĞI	YERLEŞİM ANCAĞI	YERLEŞİM ANCAĞI	YERLEŞİM ANCAĞI	YERLEŞİM ANCAĞI
EAT SARTI					
EAT YERLEŞİMİ					
İDİS ÇEVRE					
LAT.					
YAPILAR ARASINDA İLİŞKİ	YERLEŞİM ANCAĞI	YERLEŞİM ANCAĞI	YERLEŞİM ANCAĞI	YERLEŞİM ANCAĞI	YERLEŞİM ANCAĞI

Şekil 12. Morfolojik kaset tekniği ile belirlenmiş apartman örnekleri (GÜR, 1996).

Moore, Alan ve Lydon, bir evde odaların birbirleriyle ve servis hacimleriyle ilişkisini morfolojik kasete benzer bir matris üzerinde göstermişlerdir. Matriste bir sütunda odalar arası durum diğerinde ise oda-çekirdek dizimi yer almaktadır (KELEŞ, 1994).

Morfolojik kaset tekniğinde, seçenek üretme evresine değerlendirme evresiyle bütünleştirmek mümkündür. Buna Beyazıt' ın konaklama tesislerinin ıslak mekanları için çözüm önerileri üretmesini ve değerlendirmesini örnek olarak verebiliriz.

Beyazıt'ın önerdiği modelde şu adımlar yer almaktadır.

1. Parametrelerin belirlenmesi
 2. Varyasyonların belirlenmesi
 3. Morfolojik hiyerarşi düzeninin belirlenmesi
 4. Performans özelliklerinin ağırlıklarının önem sırasına konması
- (BEYAZIT, 1978).

Buradaki ilk iki aşama morfolojik yaklaşımla seçeneklerin üretilmesi evresi, diğer aşamalar ise değerlendirme evresiyle ilgilidir.

3. BULGULAR VE İRDELEME

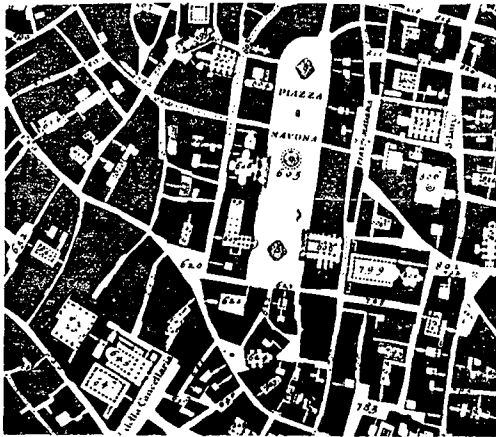
3.1. Analiz Ölçütlerinin Belirlenmesi

Çalışmanın önceki bölümlerinde mekan kavramı, çeşitli boyutlarıyla açıklanmıştır. Bu bilgiler ışığında mekansal analiz işleminde kullanılacak temel ölçütler aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

1. Konum Planı
2. Dış Mekan Formu
3. Dış Mekanı Belirleyen Ana Cephe
4. Kütle Formu
5. Yerleşme Yönü
6. Kat Sayısı (Dış Mekanı Belirleyen Yapı veya Yapı Grupları İçin)
7. Çatı Formu (Dış Mekanı Belirleyen Yapı veya Yapı Grupları İçin)
8. Sınırlanmış Dış Mekandaki Vurgu Elemanı (Donatılar-havuz,heykel...-)

3.1.1 Konum Planı

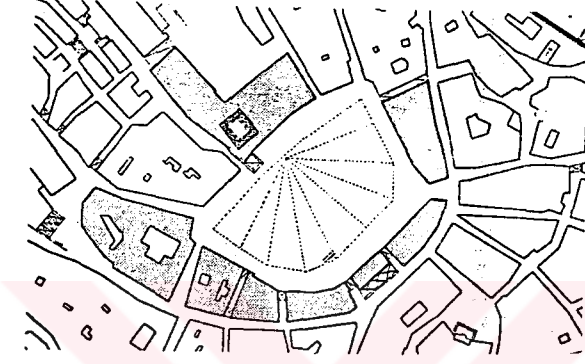
Yapının yer aldığı alanın kentsel merkezle olan ilişkisi, önemli akışlar üzerinde olması, manzara, yön gibi özellikleri çevredeki uzak ve yakın diğer fiziksel verilerle ilişkisi, biçimlenmiş ve organizasyonda önemli bir ölçüt olmaktadır (Şekil 13).

Şekil 13. Piazza Navona konum planı

3.1.2. Dış Mekan Formu

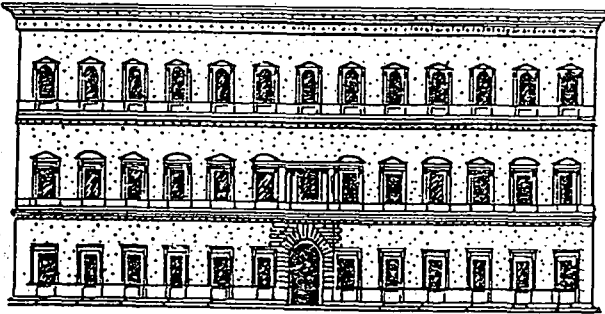
Bu ölçüt yapının yerleşme alanı üzerindeki konumunu biçimlenişini, dış çevre ile ilişkisini açıklamak için belirlenmiştir. Yapının cephesiyle sınırlanmış ve peyzaj mimarlığının konusunu teşkil eden dış mekan formunun belirlenmesinde önemli bir kriter olarak karşımıza çıkmaktadır (Şekil 14).

Şekil 14. Palazzo Farnese ve dış mekan formu

3.1.3. Dış Mekânı Belirleyen Ana Cephe

Cephe iki boyutlu olan plan anlatımının üç boyutlu kütle üzerindeki yüzey anlatımıdır. Yapının fiziksel ve kültürel koşullara göre belirlenen ana cephe düşeyde dış mekânı belirleyen temel unsurdur. Cephedeki hareketlilik, doluluk-boşluk oranları dış mekân algısını belirleyen etmenlerden biridir (Şekil 15).

Şekil 15. Zevi' den ana cephe analizi

3.1.4. Kütle Formu

Bir Mimari yapı genellikle dış sınır çizgileri tarafından belirlenen formu ile tanımlanmaktadır. Yapı sınır çizgisi yapının formunun yanında dış mekanın formunu, bazen tek başına bazen ise çevresindeki yapı organizasyonu ile oluşturmaktadır . Formun geometrik karakteristiğinin belirlenmesinde yerleşmenin fiziksel koşullarının yanı sıra toplumsal ve kültürel nedenler de etkili olmaktadır (Şekil 16).

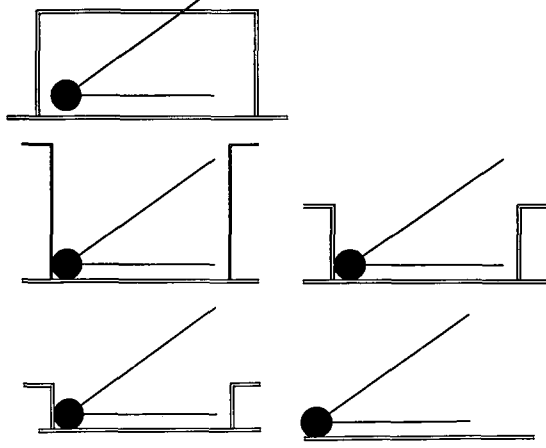
Şekil 16. Maria Della Pace kütle formu

3.1.5. Yerleşme Yönü

Yerleşme yönü, tarihsel süreç içinde, mekansal oluşumun biçimlenmesinde, simgesel, işlevsel ve anlamsal açıdan etkili olmuş kavramlardan biridir. Örneğin kiliselerde doğu/batı yönelişi esas alınırken camilerde yerleşme yönü kible yönündedir.

3.1.6. Kat Sayısı.

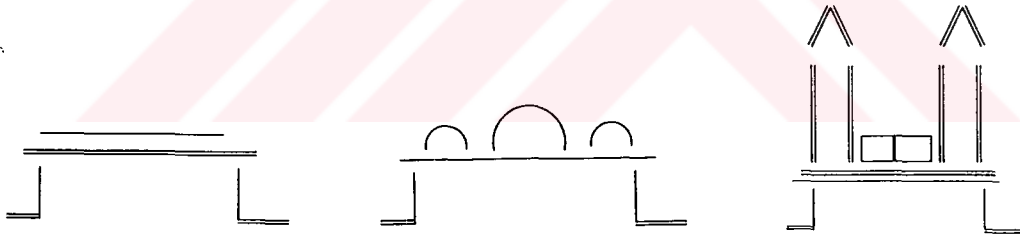
Dış mekanın belirleyicisi yapıdaki kat yüksekliği, düşeydeki artış ve azalmalarla dış mekanın algısını etkiler. Kat sayısı mekanın kapalılık ve açıklık hissini direkt olarak etkiler. Düşeyde yükselmeler mekanı daha kapalı hale getirirken, azalmalar açıklık hissini artırır (Şekil 17).

Şekil 17. Mekanda kapalılık ve açıklık (Yenenden Uyarlama).

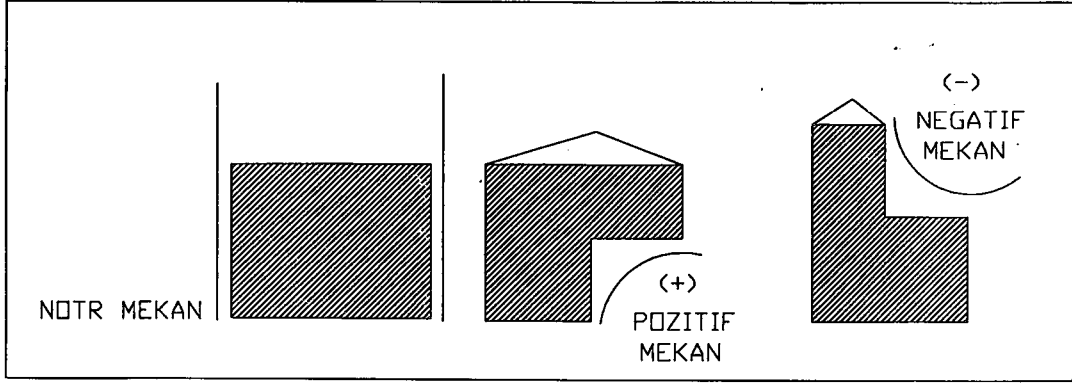
3.1.7. Çatı Formu

Yapının çatısı dış mekanın ufuk çizgisini belirlemektedir. Tarihi süreç içinde çatıdaki hareketlilik kültürel, fiziksel etmenler sebebiyle değişimlere uğramıştır. Belirli dönemlerde ufuk çizgisini oluşturan çatı, kule formuyla yükselmiş, bazı dönemlerde düz bir hat almış, bazı dönemlerde ise yuvarlak hatlarla biçim kazanmıştır (Şekil 18).

Şekil 18. Çatı formundaki değişiklikler

Ching ufuk çizgisini nötr, pozitif, negatif olmak üzere üçe ayırır. Kapanma yoluyla tanımlanabilen bir dış mekan oluşturan çıkmalar pozitif sayılmaktadır (Şekil 19).

Şekil 19 Ching' e göre çatı formu, mekanda pozitif, negatif, nötr etki

3.1.8. Sınırlanmış Dış Mekandaki Vurgu Elemanı

Nasıl ki yapıdaki bir çok eleman (kapı, pencere, kolon, heykel....) yapının odak noktaları olmuş ve insan davranışlarını yapıya yaklaşımlarını belirlemişse dış mekanda kullanılan vurgu elemanları insan yönelmelerine dış mekânın anlamını belirlemiş ve dış mekân ile yapı arasında bir bağ kurmuştur (Şekil 20).

Şekil 20. The Capitol dış mekân donatıları

3.2. Araştırmada Kullanılan Örneklerin Belirlenmesi

Araştırmada kullanılan örnek yapıların seçiminde tercih edilen nedenleri şöyle sıralayabiliriz:

1. Seçilen örnek yapıların yapı yılına göre o dönemin karakteristiğini belirleyici olması ve daha önce yapılan çalışmalarla literatürde geçerliliğinin olması.
2. Seçilen örnek yapıların konum planı ve belirlediği dış mekan formunun özelliklerinin tespit edilebilir olması (Günümüzde ilk yapıldığı zamandaki formunu yitirmemiş ya da ilk formuna ulaşılabilir olması).
3. Yapı kütle formu ve belirlediği dış mekanın ilişkilendirilebilir olması.
4. Seçilen örnek yapıların kent içinde olması ve kentte bulunduğu alanın biçimlenişinde etkili olması.
5. Seçilen örnek yapıların tarih aralığı içinde 11.Yy. ile 19. Yy. arasında bulunması.
6. yapı fonksiyonlarının, dış mekan belirlemede etkili rolleri göz önüne alınarak seçilen örnek yapıların fonksiyonlarının dış mekan belirleyici fonksiyonlar olmasına dikkat edilmiştir.

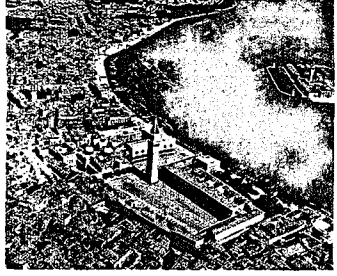
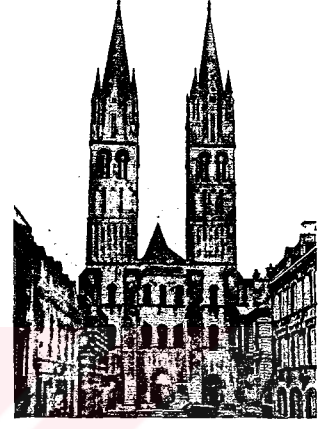
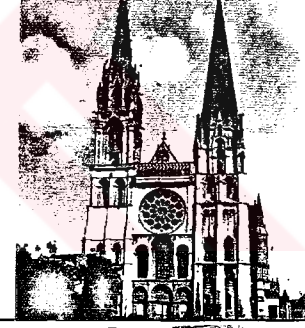
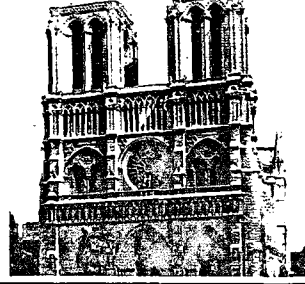
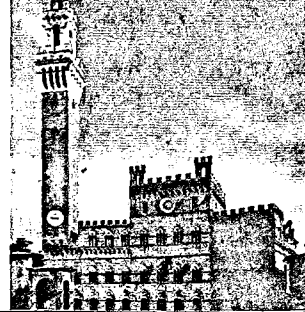
3.2.1. Hıristiyan Kültürden Seçilen Örnek Yapılar.

Yukarıda belirtilen tercih nedenlerine uygun olarak Hıristiyan kültürden yapılar, Hıristiyan kültürün merkezi olan Avrupa şehirlerinden seçilmiştir

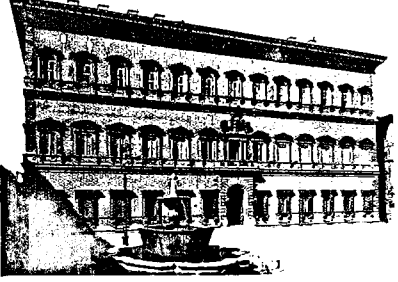
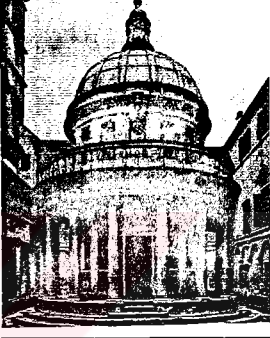
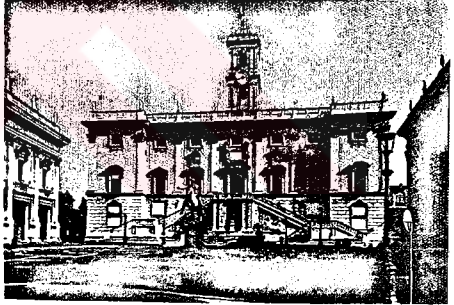
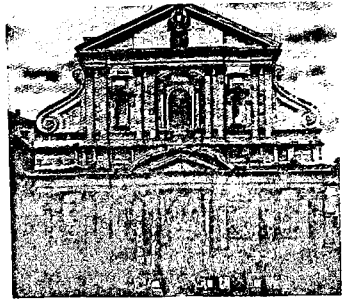
Seçilen örnek yapılara fonksiyonları bakımından dini yapılar, yönetim yapıları ve büyük dış mekanlar belirleyen sivil yapılardan oluşmaktadır.

Seçilen örnek yapılar 11. Yy. başlangıç kabul edilerek ele alınmış ve tüm örneklerin kent içinde konumlanmış olmasına özen gösterilmiştir (Çizelge 1).

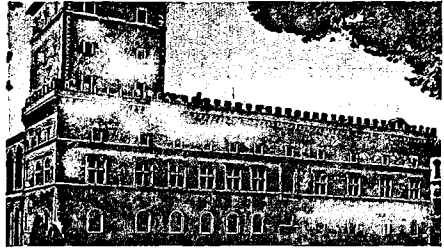

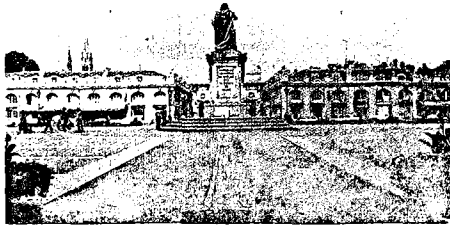
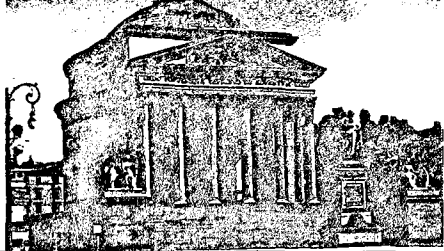
Çizelge 1. Hıristiyan kültürden seçilen örnek yapılar

Yapı Adı	Yapım Yılı	Yeri	Fonksiyon	Fotoğraf
St. Marco Katedrali	1063 (11. Yy)	Venedik (İTALYA)	Dini	
St. Etiene	1068 (11. Yy)	Caen (FRANSA)	Dini	
Chartes Katedrali	1194 (12. Yy)	(FRANSA)	Dini	
Notre Dame De PARIS	1200 (13. Yy)	Paris (FRANSA)	Dini	
Palazzo Pubblico	1288 (13. Yy)	(İTALYA)	Sivil	

Çizelge 1' in Devamı

Palazzo Venezia	1465 (15. Yy)	Roma (İTALYA)	Sivil	
The Tempiotto	1504 (16. Yy)	Roma (İTALYA)	Dini	
The Capitol	1575 (16. Yy)	Roma (İTALYA)	Yönetim	
Church of The Gesu	1575 (16. Yy)	(FRANSA)	Dini	

Çizelge 1' in Devamı

Palazzo Farnese	1580 (16. Yy)	Roma (İTALYA)	Sivil	
St. Peter	1590 (16. Yy)	Roma (İTALYA)	Dini	
Sta Della Pace	1656 (17. Yy)	Roma (İTALYA)	Sivil	
Piazzo Del Popollo	1679 (17. Yy)	Roma (İTALYA)	Dini	
Royale Palace	1751 (18. Yy)	Nancy (FRANSA)	Sivil	
Piazzo Vitorio	1818 (19. Yy)	Venedik (İTALYA)	Dini	

3.2.2. İslam Kültüründen Seçilen Örnek Yapılar

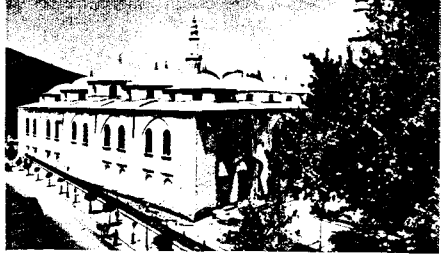

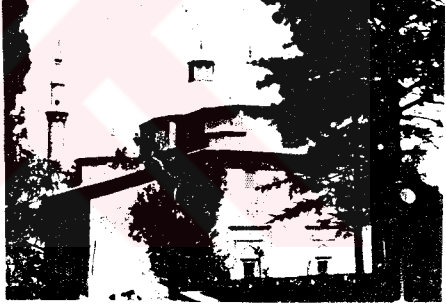
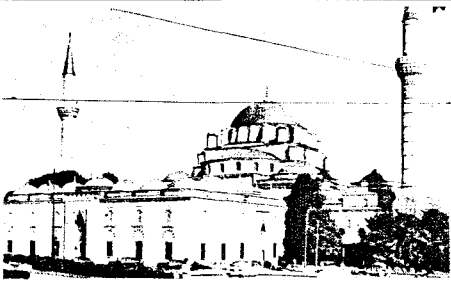

İslamiyet kültüründe kent biçimlenişi bölümünde bahsedildiği gibi dış mekan belirlenmesinde ve büyük kent içi dış mekanların oluşumunda etkili olan dini yapılar islam mimarisinin en önemli yapıları olarak bu kültürde öne çıkmıştır. Bu etkiyle seçilen örneklerin hepsinin dini yapılar olması kaçınılmazdır.

Bunun yanında seçilen yapı örneklerinin kent içinde olması gerekliliği, seçimde dini yapıların seçimini gerekli kılmaktadır.

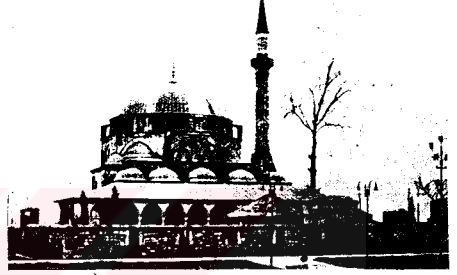

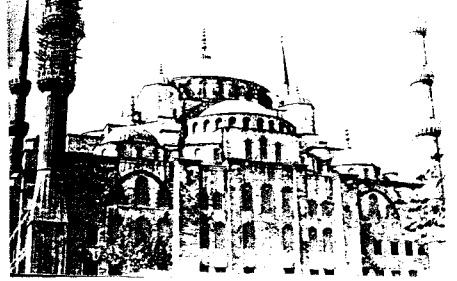
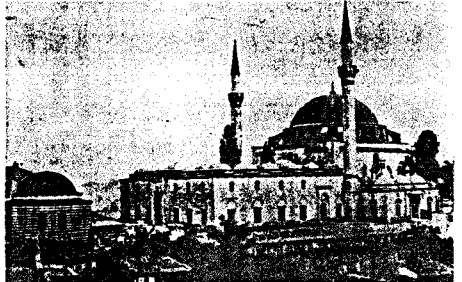
İslam kültürü örnek seçiminde Osmanlı Dönemi Mimarisi sınır olarak ele alınmıştır (Çizelge 2).

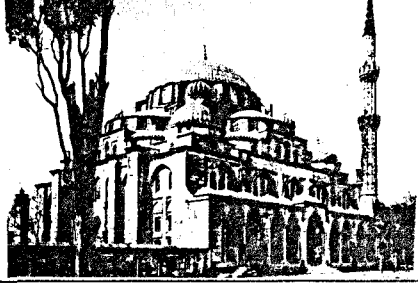
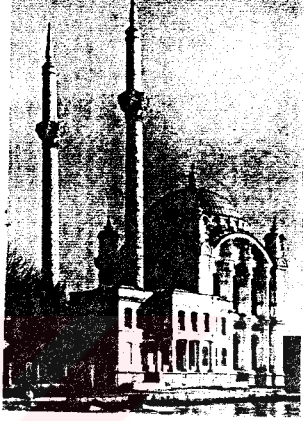
Çizelge 2. İslam' i kültürden seçilen örnek yapılar

Yapı Adı	Yapım Yılı	Yeri	Fonksiyon	Fotoğraf
Ulu Camii	1396 (14. Yy)	Bursa (TÜRKİYE)	Dini	
Yeşil Türbe	1400 (15. Yy)	Bursa (TÜRKİYE)	Dini	
Yeşil Camii	1424 (15. Yy)	Bursa (TÜRKİYE)	Dini	
Beyazıt Camii	1500 (16. Yy)	İstanbul (TÜRKİYE)	Dini	
Süleymaniye Camii	1557 (16. Yy)	İstanbul (TÜRKİYE)	Dini	

Çizelge 2'nin Devamı

Yapı Adı	Yapım Yılı	Yeri	Fonksiyon	Fotoğraf
Selimiye Camii	1572 (16. Yy)	Edirne (TÜRKİYE)	Dini	 A black and white photograph of the Selimiye Mosque in Edirne, Turkey, showing its large central dome and four tall minarets.
Pertev Paşa Camii	1579 (16. Yy)	İzmit (TÜRKİYE)	Dini	 A black and white photograph of the Pertev Paşa Mosque in İzmit, Turkey, featuring a large dome and a prominent minaret.
Nişancı Mehmet Paşa Camii	1588 (16. Yy)	İstanbul (TÜRKİYE)	Dini	 A black and white photograph of the Nişancı Mehmet Paşa Mosque in Istanbul, Turkey, showing its dome and minarets.
Sultan Ahmet Camii	1606 (17. Yy)	İstanbul (TÜRKİYE)	Dini	 A black and white photograph of the Sultan Ahmet Mosque in Istanbul, Turkey, with its large dome and minarets.
Sultan Selim Camii	1652 (17. Yy)	İstanbul (TÜRKİYE)	Dini	 A black and white photograph of the Sultan Selim Mosque in Istanbul, Turkey, showing its dome and minarets.

Çizelge 2' nin Devamı

Yapı Adı	Yapım Yılı	Yeri	Fonksiyon	Fotoğraf
Şehzade Camii	1652 (17. Yy)	İstanbul (TÜRKİYE)	Dini	
Ortaköy Camii	1854 (19. Yy)	İstanbul (TÜRKİYE)	Dini	

3.3 Araştırmada Kullanılan Morfolojik Kasetin Kurgusu

Belirlenen parametreler altında, morfolojik kaset iki sütün ve on iki satırdan oluşan bir matris olarak belirlenmiştir.

Morfolojik kasetin birinci sütünuna Hıristiyan kùltürden seçilen örnek yapılar, ikinci sütünuna ise İslam kùltüründen seçilen örnek yapılar yerleştirilmiştir.

Oluşturulan satır başlıkları sırasıyla şunlardır:

1. Yapı Adı
2. Yapım Yılı
3. Yeri
4. Yapı Türü
5. Konum Planı
6. Dış Mekan Formu
7. Kùtle Formu
8. Yerleşme Yönü
9. Dış Mekanı Belirleyen Ana Cephe
10. Kat Sayısı
11. Çatı Formu
12. Dış Mekandaki Vurgu Elemanı

Seçilen örnek yapılar belirlenen tarih aralığına göre en eski tarihten en yeni tarihe doğru kronolojik bir sıra takip edecek bir biçimde sùtunlara yerleştirilmiştir.

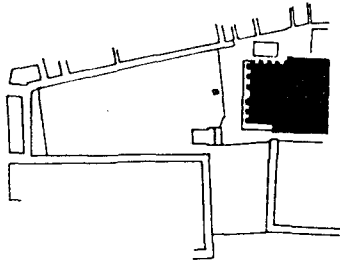
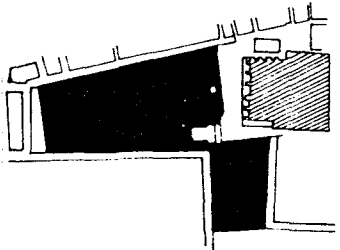
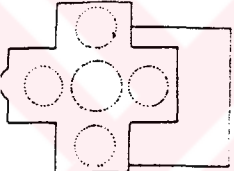

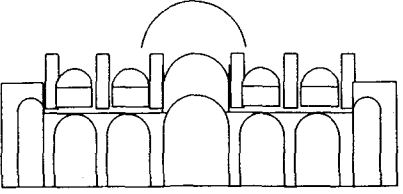
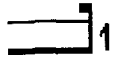
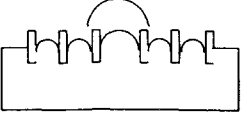
Seçilen bu başlıklar altında oluşturulan çalışma kapsamında kullanılan morfolojik kaset örneği aşağıdadır (Çizelge 3).

Tüm bu belirlenen maddeler altında morfolojik kaset çalıştırılmış ve değerlendirme yapılmıştır (Çizelge 4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20).

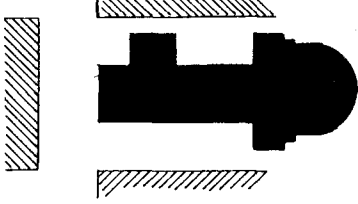
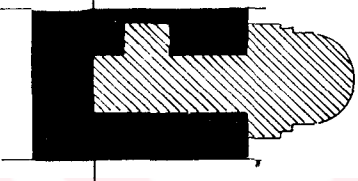
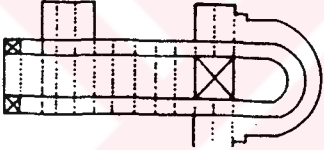

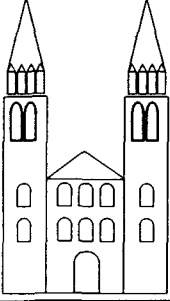
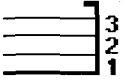
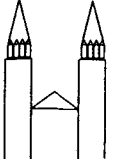
Çizelge 3 Çalışmada kullanılan morfolojik kaset örneği

YAPI ADI		
YAPIM YILI		
YER İ		
YAPI TÜRÜ		
KONUM PLANI		
DIŞ MEKAN FORMU		
KÜTLE FORMU		
YERLEŞME YÖNÜ		
DIŞ MEKANI BELİRLEYEN ANA CEPHE		
KAT SAYISI		
ÇATI FORMU		
SINIRLANMIŞ DIŞ MEKANDAKİ VURGU ELEMANI		

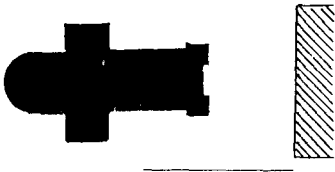
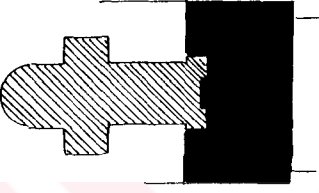
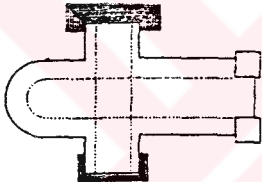

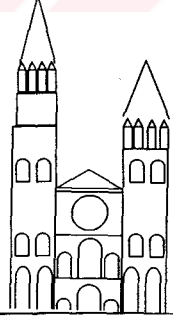
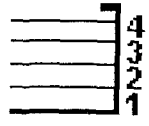
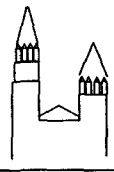
Çizelge 4. Morfolojik değerlendirme 1.

YAPI ADI	St. Marco	
YAPIM YILI	1063 (11. Yy)	
YERİ	Venedik (İTALYA)	
YAPI TÜRÜ	Dini	
KONUM PLANI		
DIŞ MEKAN FORMU		
KÜTLE FORMU		
YERLEŞME YÖNÜ		
DIŞ MEKANI BELİRLEYEN ANA CEPHE		
KAT SAYISI		
ÇATI FORMU		
SINIRLANMIŞ DIŞ MEKANDAKİ VURGU ELEMANI		

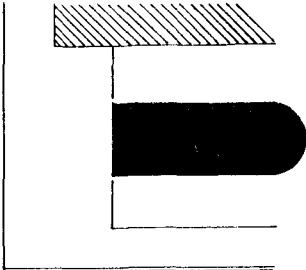
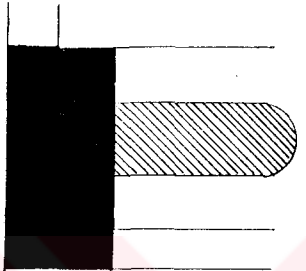

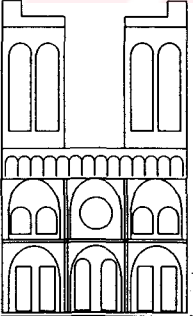
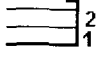
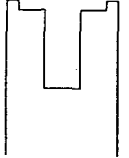
Çizelge 5. Morfolojik değerlendirme 2.

YAPI ADI	St. Etiene	
YAPIM YILI	1068 (11. Yy)	
YERİ	Caen (FRANSA)	
YAPI TÜRÜ	Dini	
KONUM PLANI		
DIŞ MEKAN FORMU		
KÜTLE FORMU		
YERLEŞME YÖNÜ		
DIŞ MEKANI BELİRLEYEN ANA CEPHE		
KAT SAYISI		
ÇATI FORMU		
SINIRLANMIŞ DIŞ MEKANDAKİ VURGU ELEMANI		

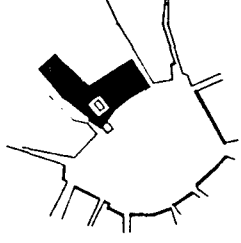
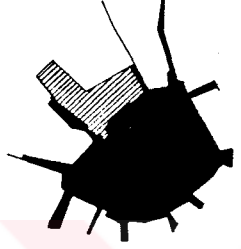

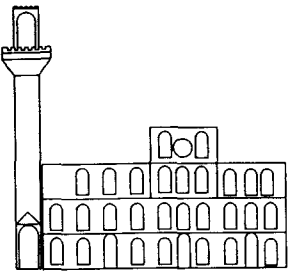
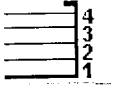
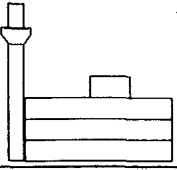
Çizelge 6. Morfolojik değerlendirme 3.

YAPI ADI	Chartes Katedrali
YAPIM YILI	1194 (12. Yy)
YERİ	FRANSA
YAPI TÜRÜ	Dini
KONUM PLANI	
DIŞ MEKAN FORMU	
KÜTLE FORMU	
YERLEŞME YÖNÜ	
DIŞ MEKANI BELİRLEYEN ANA CEPHE	
KAT SAYISI	
ÇATI FORMU	
SINIRLANMIŞ DIŞ MEKANDAKİ VURGU ELEMANI	

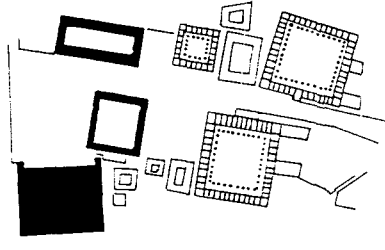
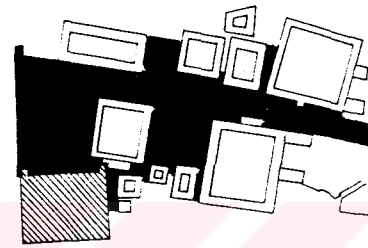

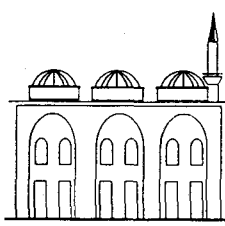

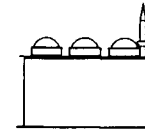
Çizelge 7. Morfolojik değerlendirme 4.

YAPI ADI	Notre Dame	
YAPIM YILI	1200 (13. Yy)	
YERİ	Paris (FRANSA)	
YAPI TÜRÜ	Dini	
KONUM PLANI		
DIŞ MEKAN FORMU		
KÜTLE FORMU		
YERLEŞME YÖNÜ		
DIŞ MEKANI BELİRLEYEN ANA CEPHE		
KAT SAYISI		
ÇATI FORMU		
SINIRLANMIŞ DIŞ MEKANDAKİ VURGU ELEMANI		

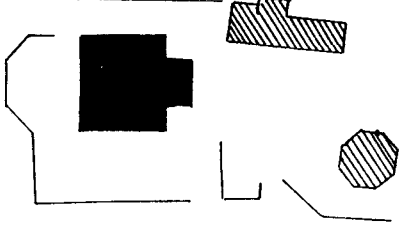
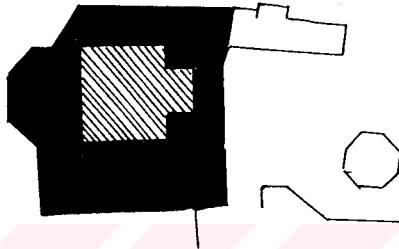
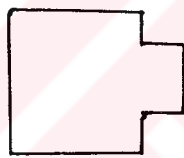

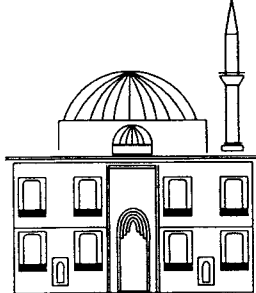

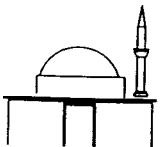
Çizelge 8. Morfolojik değerlendirme 5.

YAPI ADI	Palazzo Pubblico	
YAPIM YILI	1288 (13. Yy)	
YERİ	İTALYA	
YAPI TÜRÜ	Sivil	
KONUM PLANI		
DIŞ MEKAN FORMU		
KÜTLE FORMU		
YERLEŞME YÖNÜ		
DIŞ MEKANI BELİRLEYEN ANA CEPHE		
KAT SAYISI		
ÇATI FORMU		
SINIRLANMIŞ DIŞ MEKANDAKİ VURGU ELEMANI		

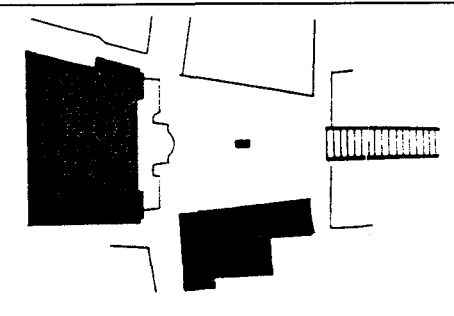
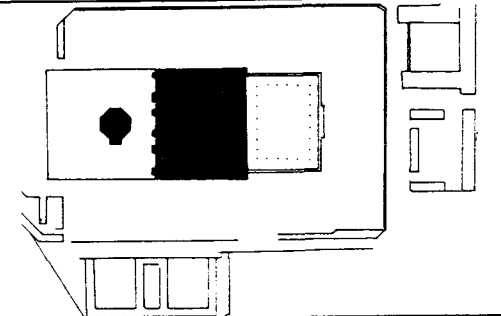
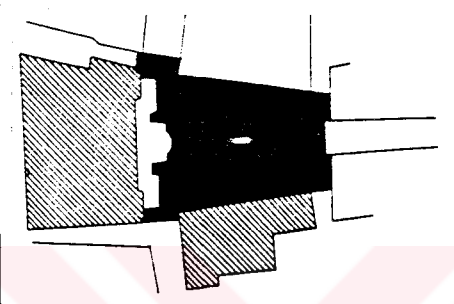
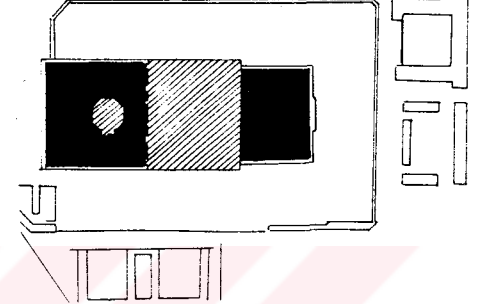
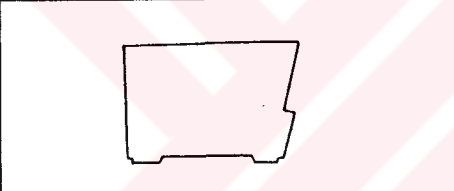
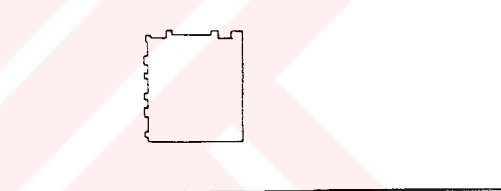

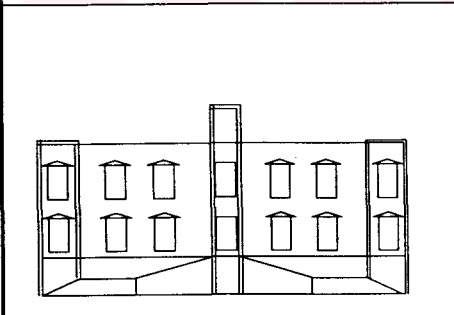
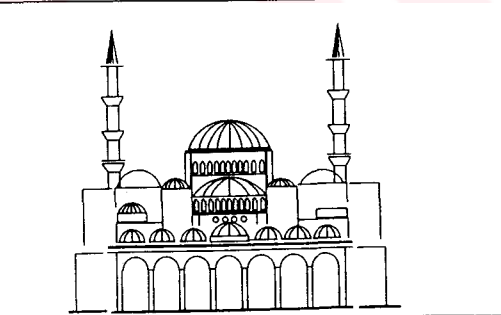
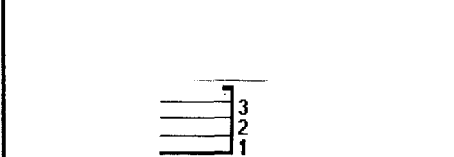
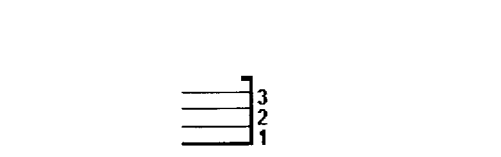
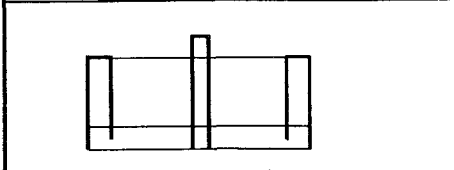
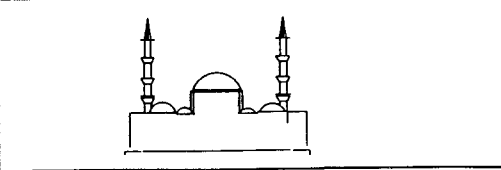
Çizelge 9. Morfolojik değerlendirme 6.

YAPI ADI	Ulu Camii
YAPIM YILI	1396 (14. Yy)
YERİ	Bursa (TÜRKİYE)
YAPI TÜRÜ	Dini
KONUM PLANI	
DIŞ MEKAN FORMU	
KÜTLE FORMU	
YERLEŞME YÖNÜ	
DIŞ MEKANI BELİRLEYEN ANA CEPHE	
KAT SAYISI	
ÇATI FORMU	
SINIRLANMIŞ DIŞ MEKANDAKİ VURGU ELEMANI	

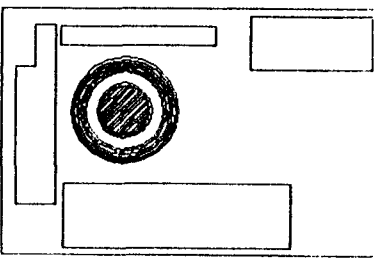
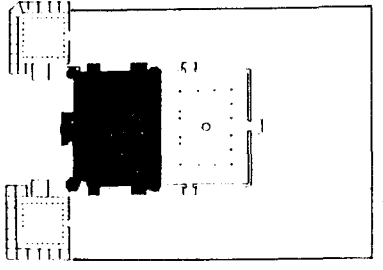
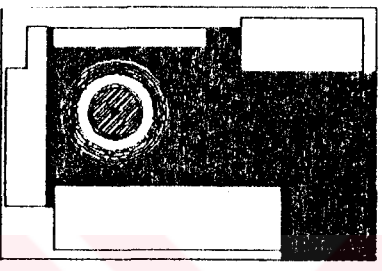
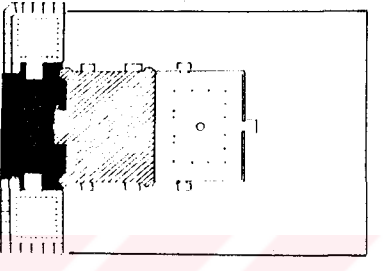

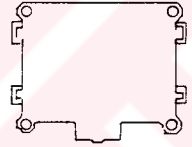

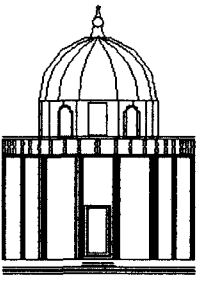
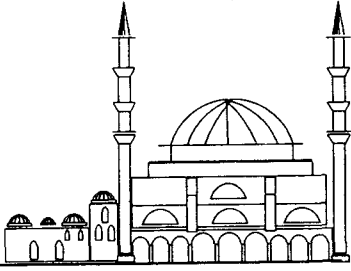

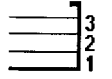

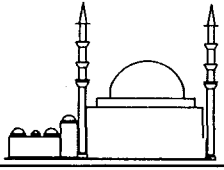
Çizelge 11. Morfolojik değerlendirme 8.

YAPI ADI	Yeşil Camii
YAPIM YILI	1424 (15. Yy)
YERİ	Bursa (TÜRKİYE)
YAPI TÜRÜ	Dini
KONUM PLANI	
DIŞ MEKAN FORMU	
KÜTLE FORMU	
YERLEŞME YÖNÜ	
DIŞ MEKANI BELİRLEYEN ANA CEPHE	
KAT SAYISI	
ÇATI FORMU	
SINIRLANMIŞ DIŞ MEKANDAKİ VURGU ELEMANI	

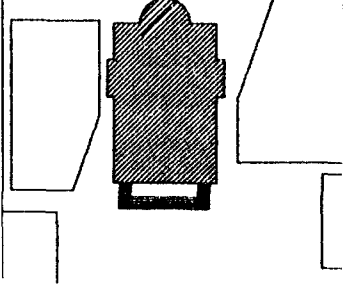
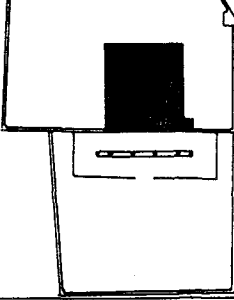

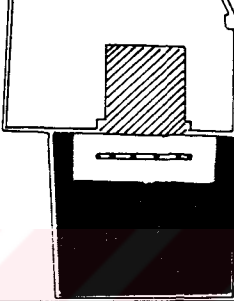
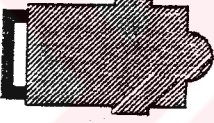

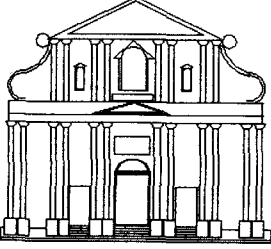
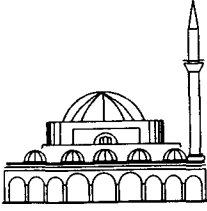

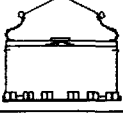
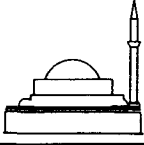
Çizelge 13. Morfolojik değerlendirme 10.

YAPI ADI	The Capitol	Süleymaniye Camii
YAPIM YILI	1537 (16.Yy)	1552 (16. Yy)
YERİ	Roma (İTALYA)	İstanbul (TÜRKİYE)
YAPI TÜRÜ	Yönetim	Dini
KONUM PLANI		
DIŞ MEKAN FORMU		
KÜTLE FORMU		
YERLEŞME YÖNÜ		
DIŞ MEKANI BELİRLEYEN ANA CEPHE		
KAT SAYISI		
ÇATI FORMU		
SINIRLANMIŞ DIŞ MEKANDAKİ VURGU ELEMANI		

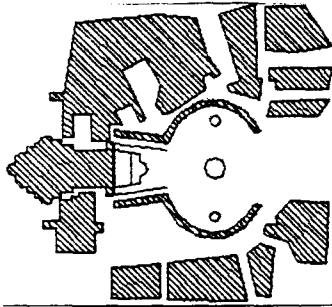
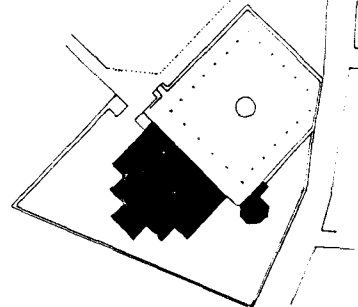
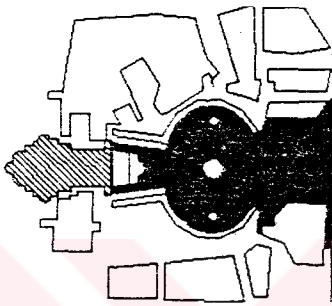
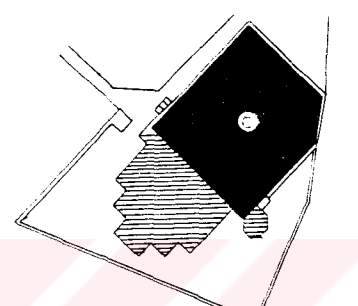

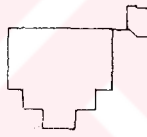

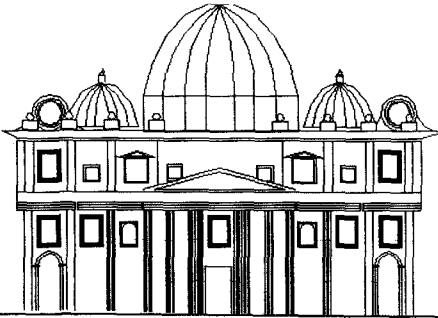
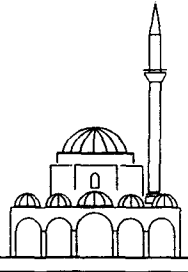
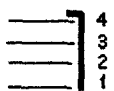
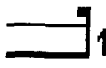
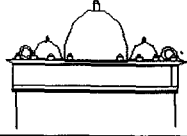
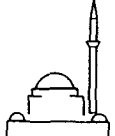
Çizelge 14. Morfolojik değerlendirme 11.

YAPI ADI	The Tempietto	Selimiye Camii
YAPIM YILI	1504 (16.Yy)	1572 (16. Yy)
YERİ	Roma (İTALYA)	Edirne (TÜRKİYE)
YAPI TÜRÜ	Dini	Dini
KONUM PLANI		
DIŞ MEKAN FORMU		
KÜTLE FORMU		
YERLEŞME YÖNÜ		
DIŞ MEKANI BELİRLEYEN ANA CEPHE		
KAT SAYISI		
ÇATI FORMU		
SINIRLANMIŞ DIŞ MEKANDAKİ VURGU ELEMANI		

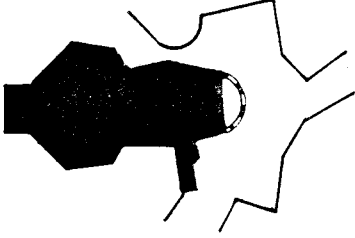
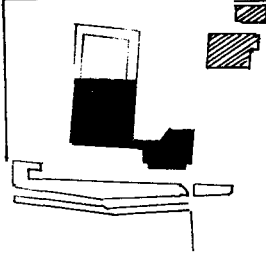
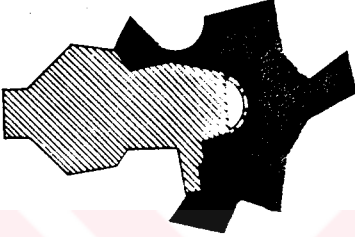
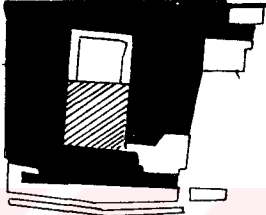

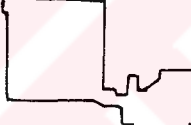

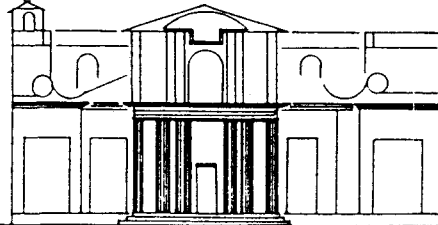
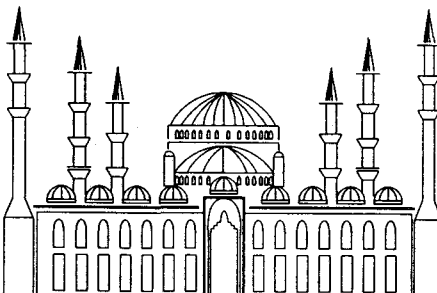

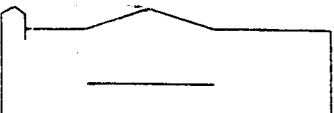
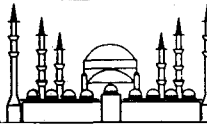
Çizelge 15. Morfolojik değerlendirme 12.

YAPI ADI	Church of The Gesu	Pertev Paşa Camii
YAPIM YILI	1575 (16. Yy)	1579 (16. Yy)
YERİ	FRANSA	İzmit (TÜRKİYE)
YAPI TÜRÜ	Dini	Dini
KONUM PLANI		
DIŞ MEKAN FORMU		
KÜTLE FORMU		
YERLEŞME YÖNÜ		
DIŞ MEKANI BELİRLEYEN ANA CEPHE		
KAT SAYISI		
ÇATI FORMU		
SINIRLANMIŞ DIŞ MEKANDAKİ VURGU ELEMANI		

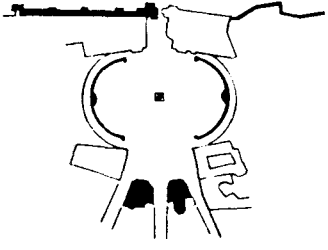
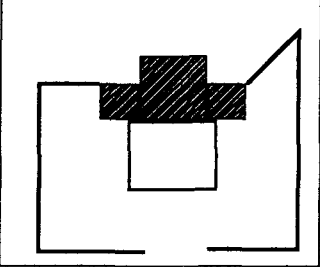

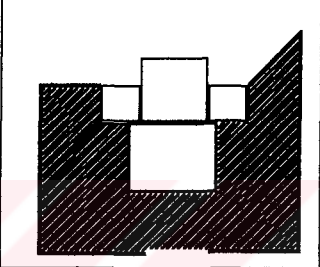

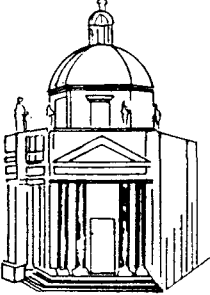
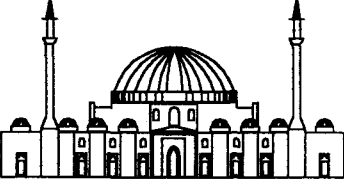

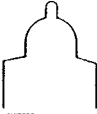

Çizelge 16. Morfolojik değerlendirme 13.

YAPI ADI	St. Peter	Nişancı Mehmet Paşa Camii
YAPIM YILI	1590 (16. Yy)	1588 (16. Yy)
YERİ	Roma (İTALYA)	İstanbul (TÜRKİYE)
YAPI TÜRÜ	Dini	Dini
KONUM PLANI		
DIŞ MEKAN FORMU		
KÜTLE FORMU		
YERLEŞME YÖNÜ		
DIŞ MEKANI BELİRLEYEN ANA CEPHE		
KAT SAYISI		
ÇATI FORMU		
SINIRLANMIŞ DIŞ MEKANDAKİ VURGU ELEMANI		

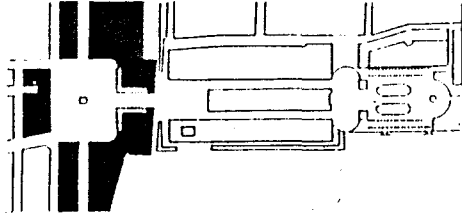
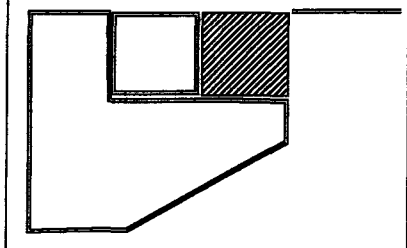
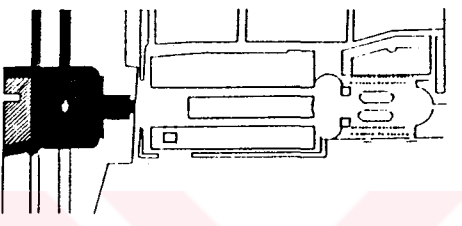
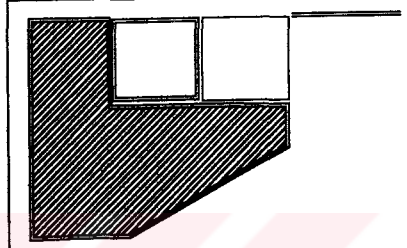

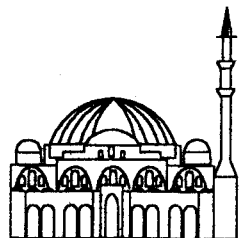

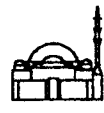
Çizelge 17. Morfolojik değerlendirme 14.

YAPI ADI	Sta. Maria Della Pace	Sultan Ahmet Camii
YAPIM YILI	1656 (17. Yy)	1606 (17. Yy)
YERİ	Roma (İTALYA)	İstanbul (TÜRKİYE)
YAPI TÜRÜ	Sivil	Dini
KONUM PLANI		
DIŞ MEKAN FORMU		
KÜTLE FORMU		
YERLEŞME YÖNÜ		
DIŞ MEKANI BELİRLEYEN ANA CEPHE		
KAT SAYISI		
ÇATI FORMU		
SINIRLANMIŞ DIŞ MEKANDAKİ VURGU ELEMANI		

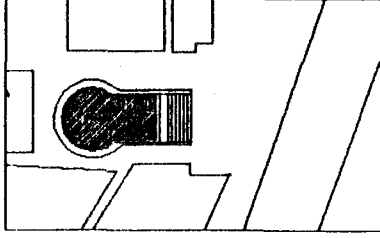
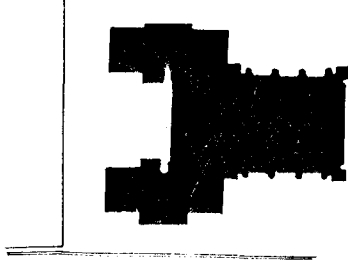
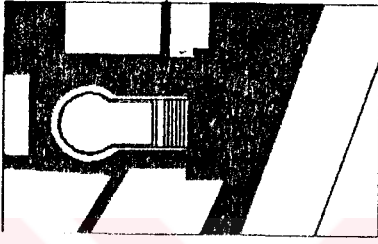
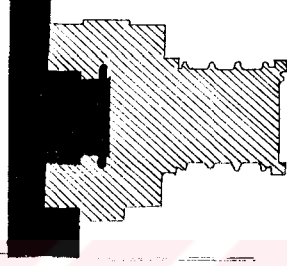

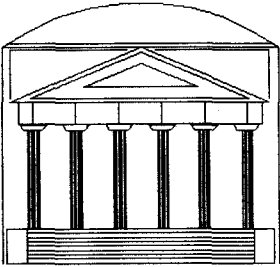
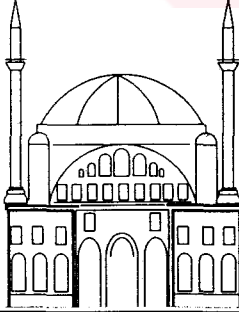

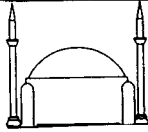
Çizelge 18. Morfolojik değerlendirme 15.

YAPI ADI	Piazzo Del Popollo	Sultan Selim Camii
YAPIM YILI	1676 (17. Yy)	1652 (17. Yy)
YERİ	Roma (İTALYA)	İstanbul (TÜRKİYE)
YAPI TÜRÜ	Dini	Dini
KONUM PLANI		
DIŞ MEKAN FORMU		
KÜTLE FORMU		
YERLEŞME YÖNÜ		
DIŞ MEKANI BELİRLEYEN ANA CEPHE		
KAT SAYISI		
ÇATI FORMU		
SINIRLANMIŞ DIŞ MEKANDAKİ VURGU ELEMANI		

Çizelge 19. Morfolojik değerlendirme 16.

YAPI ADI	Royale Palace	Şehzade Camii
YAPIM YILI	1751 (18. Yy)	1712 (18. Yy)
YERİ	Nancy (FRANSA)	İstanbul (TÜRKİYE)
YAPI TÜRÜ	Sivil	Dini
KONUM PLANI		
DIŞ MEKAN FORMU		
KÜTLE FORMU		
YERLEŞME YÖNÜ		
DIŞ MEKANI BELİRLEYEN ANA CEPHE		
KAT SAYISI		
ÇATI FORMU		
SINIRLANMIŞ DIŞ MEKANDAKİ VURGU ELEMANI		

Çizelge 20. Morfolojik değerlendirme 17.

YAPI ADI	Piazzo Vittorio	Ortaköy Camii
YAPIM YILI	1818 (19. Yy)	1854 (19. Yy)
YERİ	Venedik (İTALYA)	İstanbul (TÜRKİYE)
YAPI TÜRÜ	Dini	Dini
KONUM PLANI		
DIŞ MEKAN FORMU		
KÜTLE FORMU		
YERLEŞME YÖNÜ		
DIŞ MEKANI BELİRLEYEN ANA CEPHE		
KAT SAYISI		
ÇATI FORMU		
SINIRLANMIŞ DIŞ MEKANDAKİ VURGU ELEMANI		

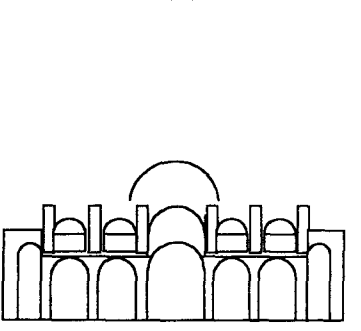
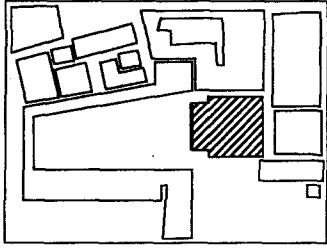
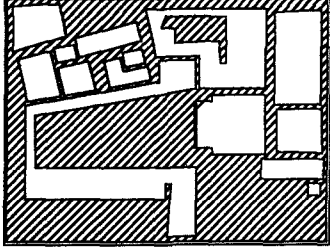
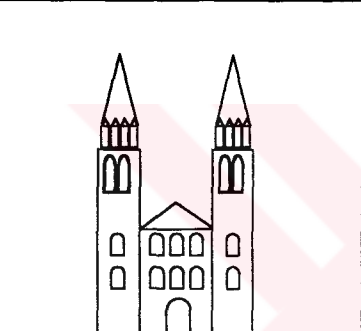
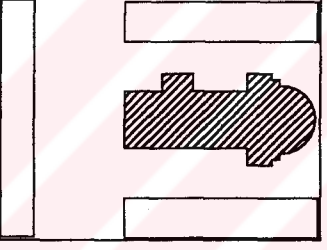
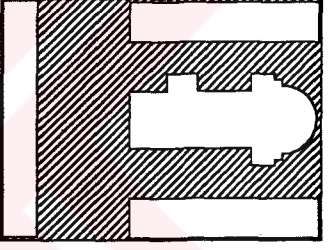
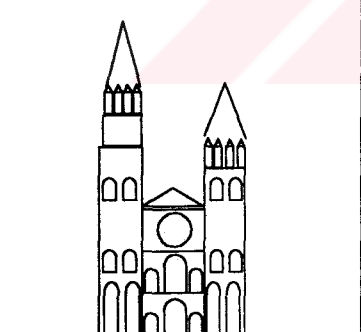
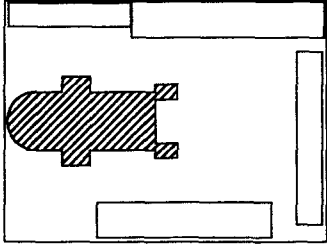
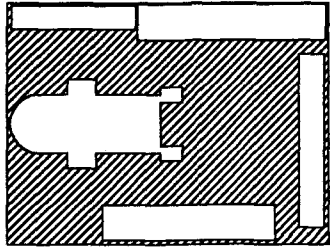
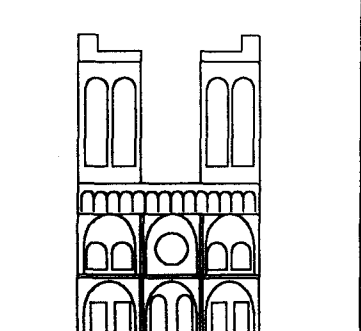
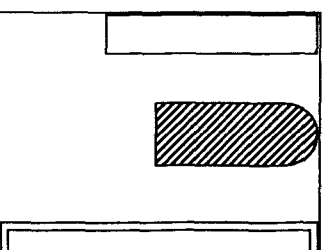
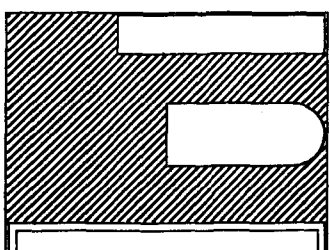
4. SONUÇLAR

Yapılan morfolojik analiz sonucunda dış mekanı sınırlandıran ana cephe veya yardımcı diğer fiziksel yapılar ile biçimlenmiş dış mekan oluşumları şu şekildedir.

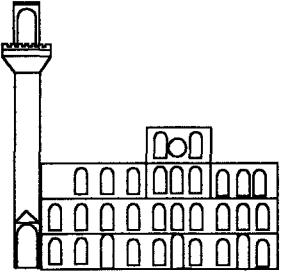
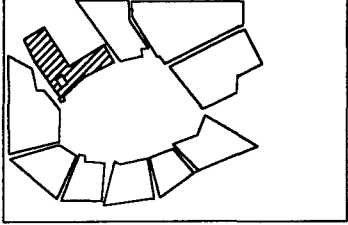
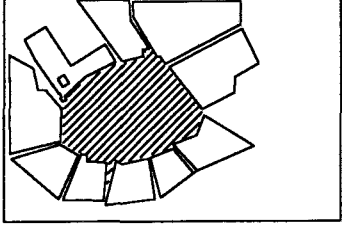

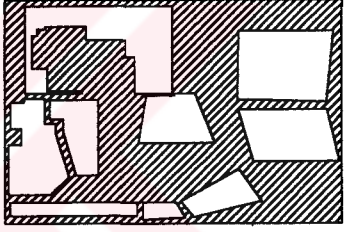
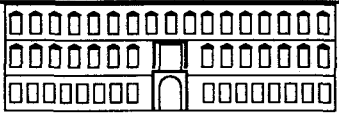
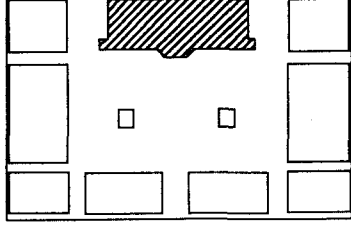
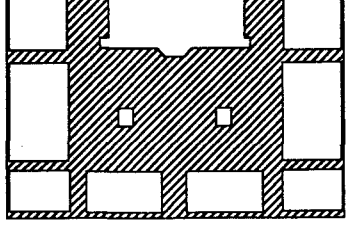
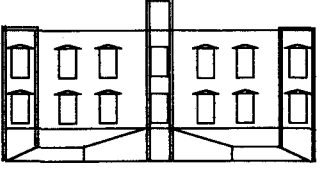
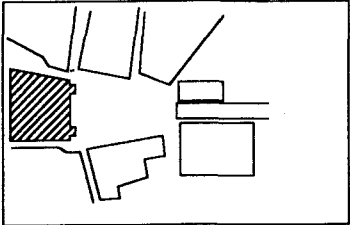
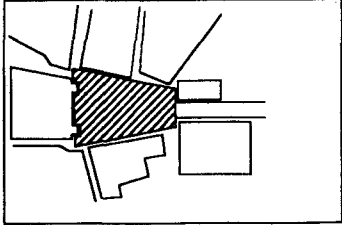
1. Seçilen Hıristiyan yapı örnekleri ve dış mekan analizleri (Çizelge 21.)

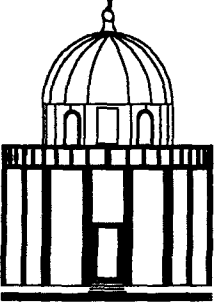
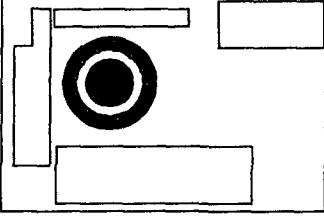
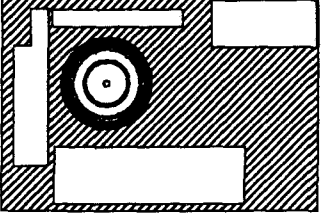
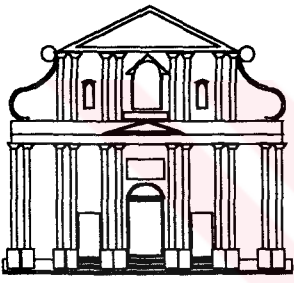
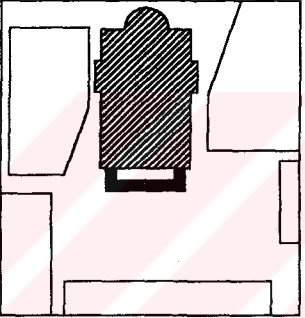
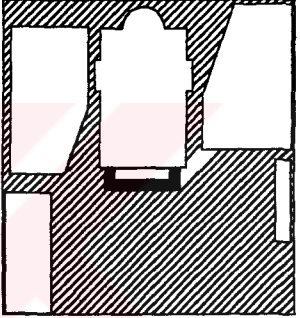

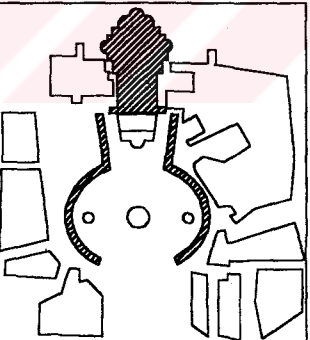
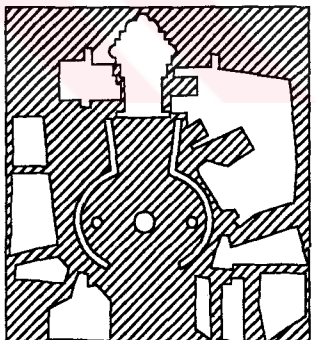
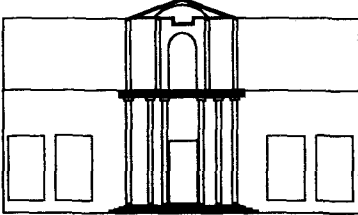
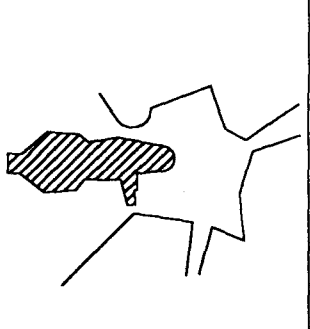
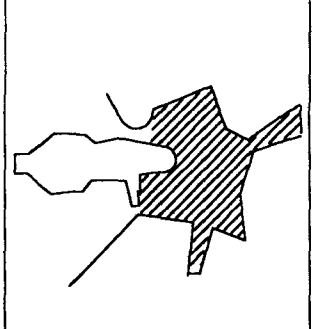
Çizelge 21. Seçilen örnek Hıristiyan yapıların dış mekan analizleri.

	DIŞ MEKANI SINIRLAYAN ANA CEPHE	YAPI KONUM PLANI	TANIMLANMIŞ DIŞ MEKAN
SAN. MARCO			
ST. ETIENE			
CHARTEŞ KATEDRALI			
NOTRE DAME KATEDRALI			

Çizelge 21' in Devamı

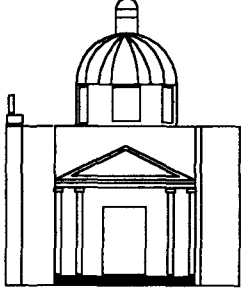
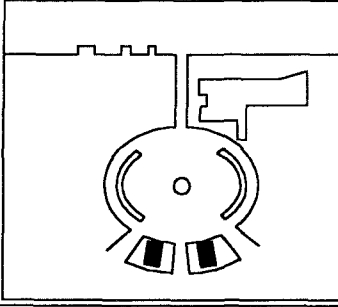
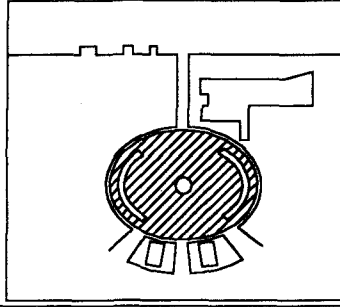

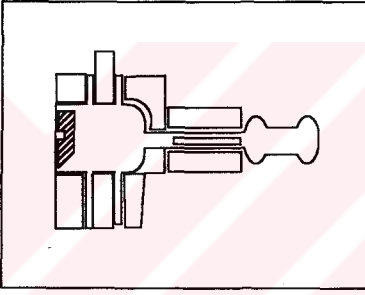
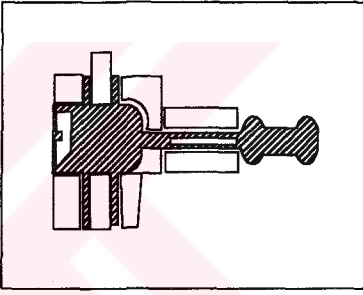
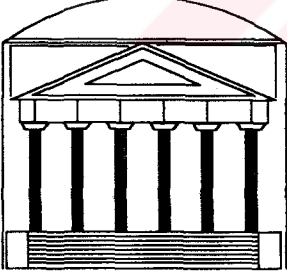
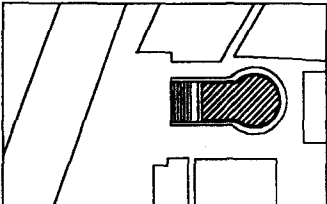
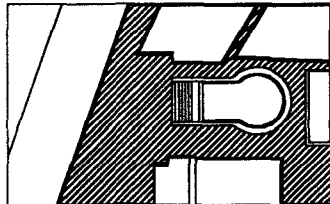
	DIŞ MEKANI SINIRLAYAN ANA CEPHE	YAPI KONUM PLANI	TANIMLANMIŞ DIŞ MEKAN
PALAZZO PUBBLICO			
PALAZZO VENEZIA			
PALAZZO FARNESE			
THE CAPITOL			

Çizelge 21' in Devamı

	DIŞ MEKANI SINIRLAYAN ANA CEPHE	YAPI KONUM PLANI	TANIMLANMIŞ DIŞ MEKAN
THE TEMPIETTO			
CHURCH OF THE GESU			
ST. PETER			
STA. MARIA DELLA PACE			

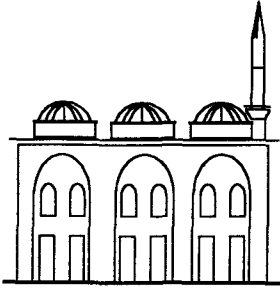
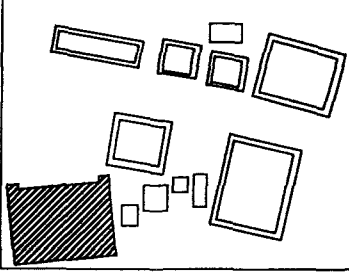
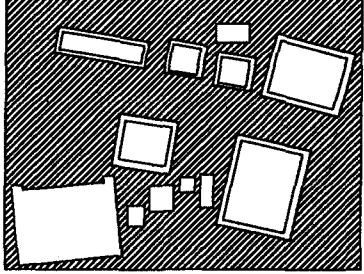
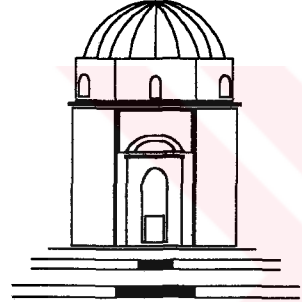
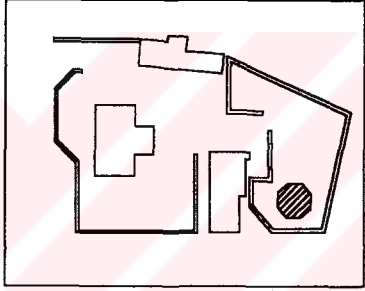
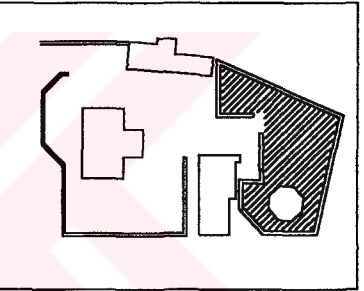
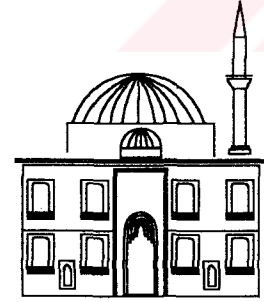
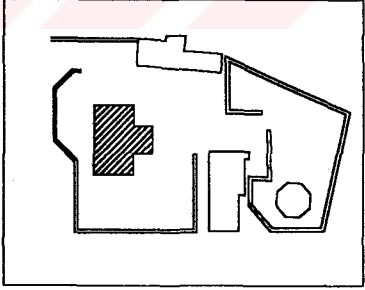
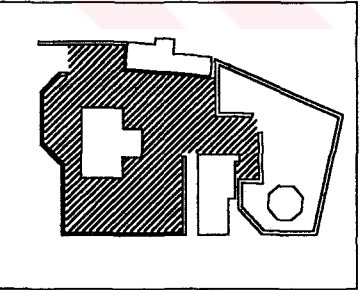
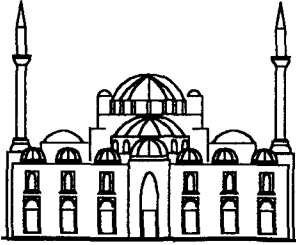
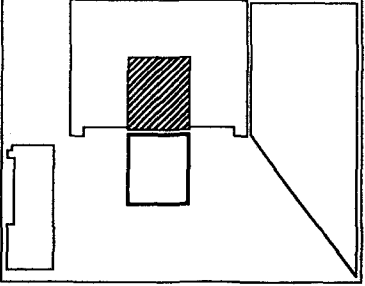
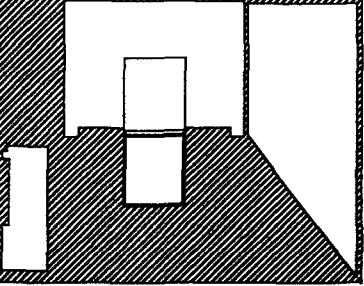
Çizelge 21' in Devamı

DIŞ MEKANI SINIRLAYAN ANA CEPHE	YAPI KONUM PLANI	TANIMLANMIŞ DIŞ MEKAN
------------------------------------	------------------	-----------------------

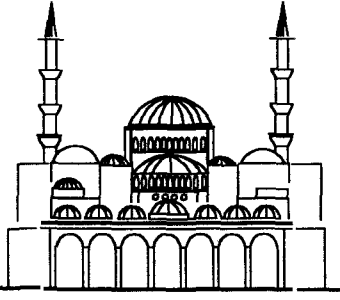
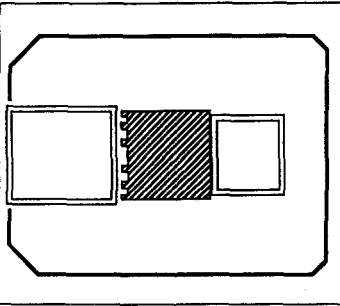
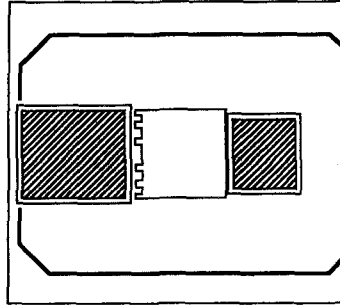
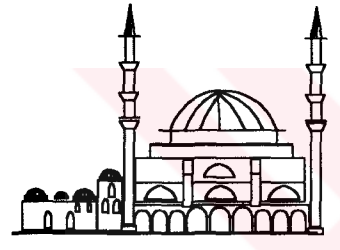
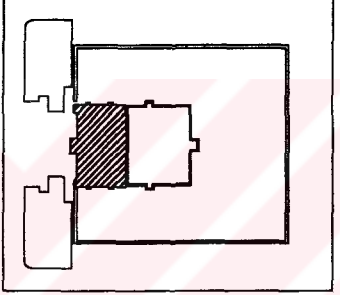
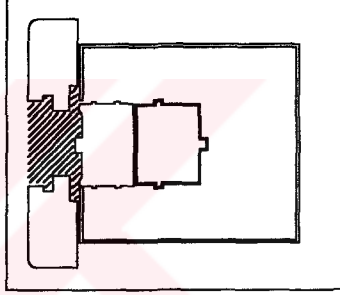
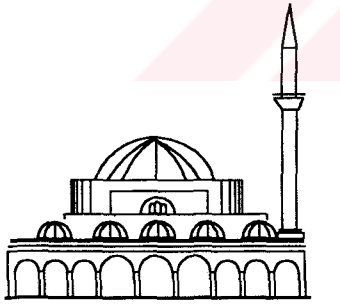
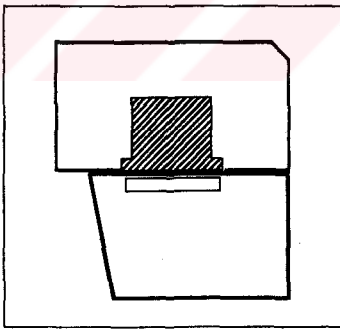
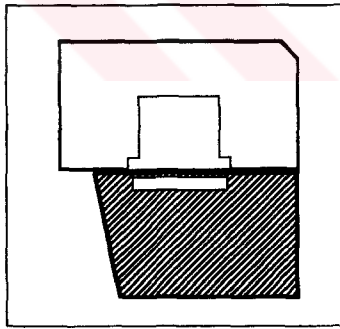
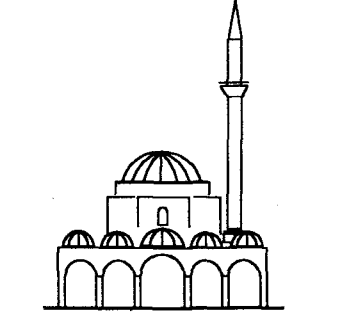
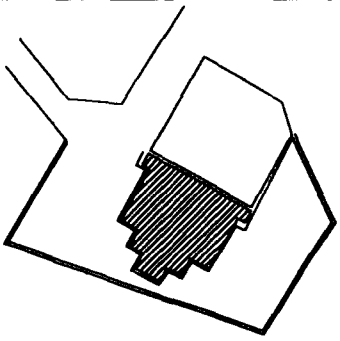
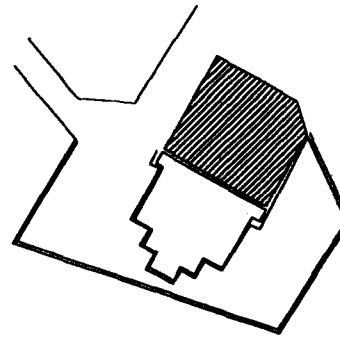
PIAZZO DEL POFOLLO			
ROYALE PALACE			
PIAZZO VITTORIO			

2. Seçilen İslam' i yapılar ve dış mekan analizleri (Çizelge 22).

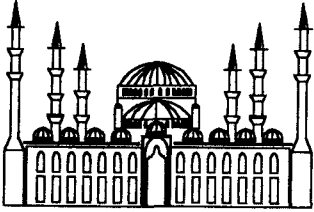
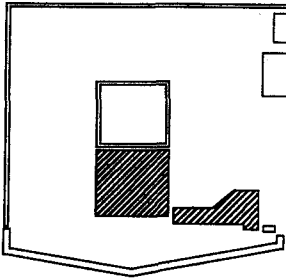
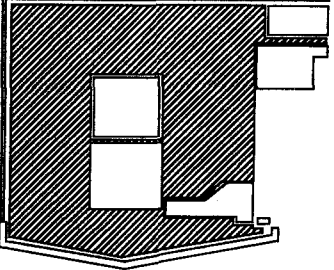

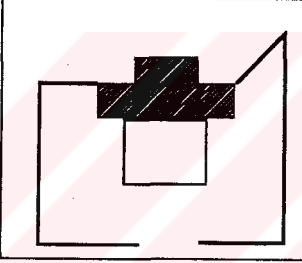
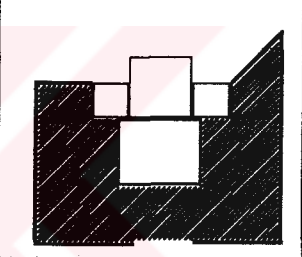
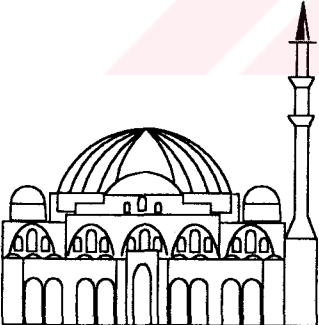
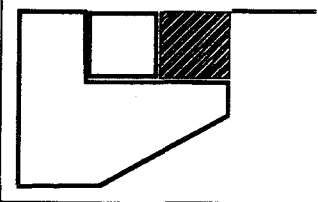
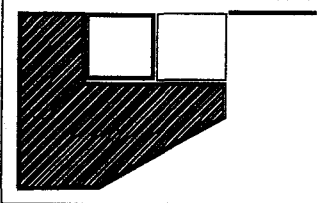
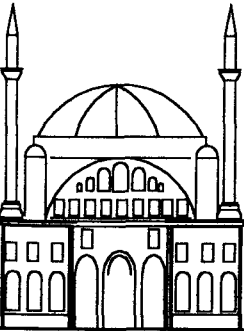
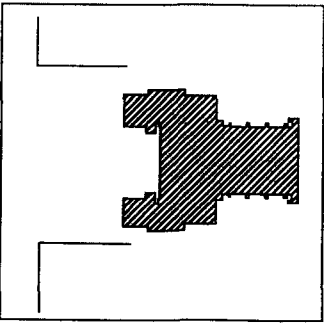
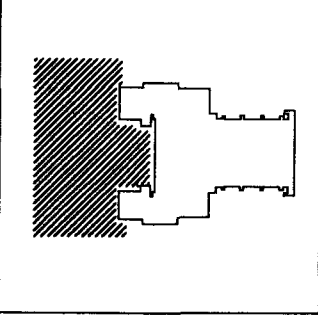
Çizelge 22. Seçilen örnek İslam' i yapıların dış mekan analizler.

	DIŞ MEKANI SINIRLAYAN ANA CEPHE	YAPI KONUM PLANI	TANIMLANMIŞ DIŞ MEKAN
BURSA ULU CAMİİ			
BURSA YEŞİL TÜRBE			
BURSA YEŞİL CAMİİ			
İSTANBUL BEYAZIT CAMİİ			

Çizelge 22' in Devamı

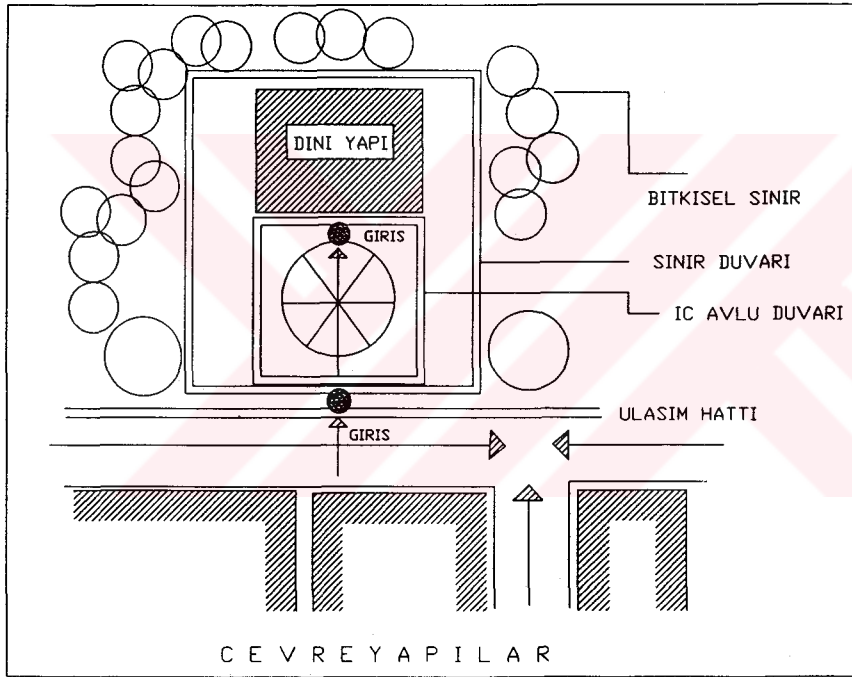
	DIŞ MEKANI SINIRLAYAN ANA CEPHE	YAPI KONUM PLANI	TANIMLANMIŞ DIŞ MEKAN
SÜLEYMANIYE CAMİİ			
EDİRNE SELİMİYE CAMİİ			
PERTEV PAŞA CAMİİ			
NİŞANCI MEHMET PAŞA CAMİİ			

Çizelge 22' in Devamı

	DIŞ MEKANI SINIRLAYAN ANA CEPHE	YAPI KONUM PLANI	TANIMLANMIŞ DIŞ MEKAN
SULTAN AHMET CAMİİ			
SULTAN SELİM CAMİİ			
ŞEHZADE CAMİİ			
İSTANBUL ORTAKÖY CAMİİ			

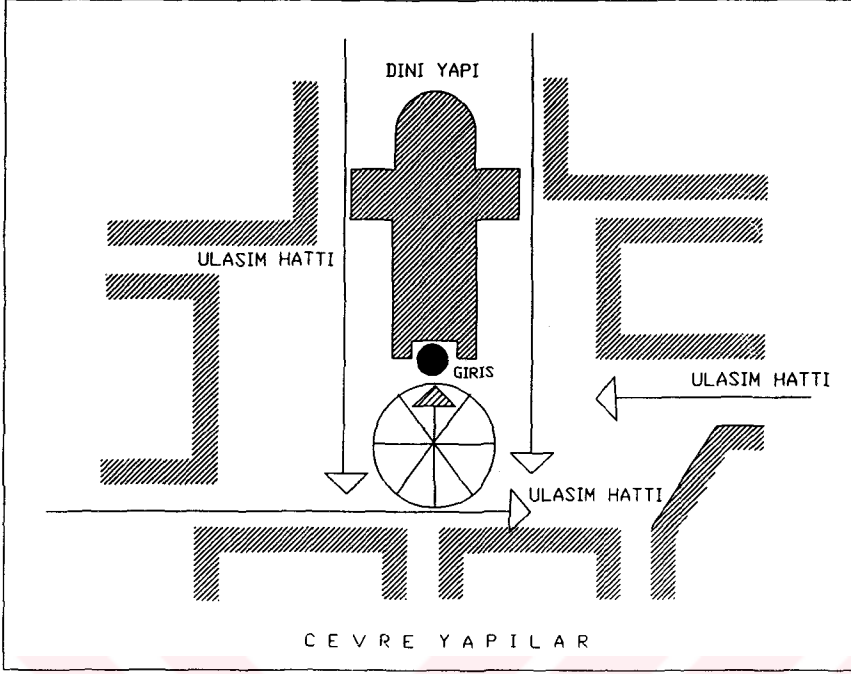
Tarih boyunca dini mekanların/tapınakların yarı kapalı bir alanla çevrilmesi dini mimarinin ön şartı olmuştur. İlk Hıristiyan bazilikaların atriumları veya İslam da camilerin avluları, bir veya daha fazla kapıdan girilen üstü kapalı revaklar tarafından kuşatılmış tehir alanlarıdır.

İslam' da yapı cephelerinin özellikle camilerin oluşturduğu dış mekanlar dini ve toplumsal kurallar açısından bakıldığında toplayıcı, bir araya getirici boşunlar olarak algılanmaktadır. Çalışmada seçilen örnek yapıların dış mekan analizlerinde, dış mekanın tüm şehrin dış mekanı değil, önce yapı cephesi sonra revaklarla veya yüksek duvarlarla çevrilmiş bir dış ayırıcının ardından, yapı ile diğer kentsel dokunun bağlantısını kesen ikinci bir yeşil kuşakla belirlediği görülmektedir. Toplumsal olarak insanların bir araya toplanmasına hizmet eden bu dış mekanların fiziksel olarak birkaç kademe ile sınırlandırılması İslam' i kurallarda ve mahremiyet duygusunun arandığına işaret etmektedir (Şekil 21).

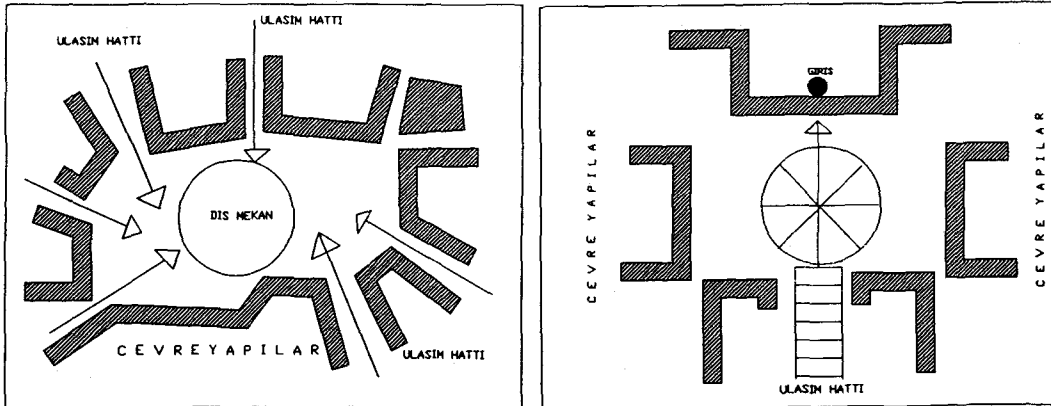
Şekil 21. İslam' i dini yapı ve dış mekan analizi

Oysa ki; Hıristiyan yapılarında -ki bunlar dini,sivil karma yapılardan seçilen örneklerdir- dış mekan direkt olarak yapı cephesi veya çevresindeki fiziksel doku içinde diğer yapı cepheleri ile çevrilmiş olup, yapının kullanımına, ulaşımına ve algılanmasına doğrudan olarak tanımaktadır. Yapı veya yapılar dış mekanı belirlemekte, başka sınır elemanlarına rastlanmamaktadır (Şekil 22).

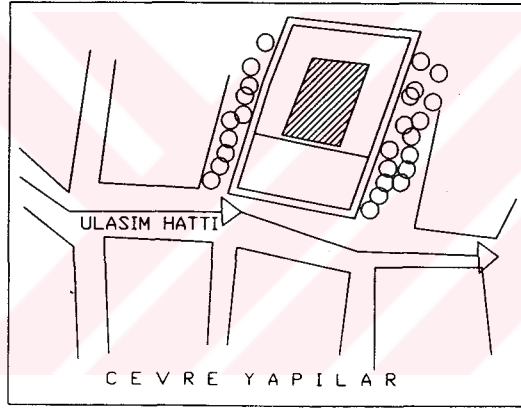
Şekil 22. Hıristiyan tapınağı ve dış mekan analizi

Hıristiyan yapılarında yapılan örnek analizlerinde 11. Yy.' dan 19. Yy.' a kadar seçilen yapıların belirlediği dış mekanlarının kentin önemli röper noktaları oldukları anlaşılmaktadır. Parça-Bütün ilişkisine bağlı olarak yapı ve yapı grupları birlikte dış mekanı belirlemiş ve oluşan dış mekanlar geçiş mekanları (sokak, cadde) ile birbirlerine bağlanmışlardır (Şekil 23).

Şekil 23. Hıristiyan kültürde dış mekan ve kent dokusu

İslam 'i yapılarda -ki dini yapılarda- yapı dış mekanı, çevresindeki duvar, yeşil doku gibi mekan belirleyicileri ile birlikte oluşturulmuştur. Bu alanlar duygusal olarak herkesi davet eden mekanlar olarak tarif edilirken, aslında fiziksel olarak içine kapalı, ulaşılması zor, bir atmosfer yaratmaktadır. Bu kademelenme anlayışı içinde yapı otonom bir özellik kazanmış; çevrenin bileşeni olmaktan çıkmış, çevreye egemen duruma yükselmiştir. Bu belki de İslam'da yönlenmenin soyut bir yönlenme olmasındandır. Kartezyen ve dünyevi ilişkiler içindeki Hıristiyan yapıya karşın İslam' i yapı kibleyle soyut bir ilişki içinde olup dünyevi ilişkilerden bağımsızdır (Şekil 24).

Şekil 24. İslam' i kültürde sınırlanmış dış mekan ve kent dokusu

5. ÖNERİLER

Kentler, organik yapıları içinde gündən güne değişmekte, yeni dokular eklenmekte ve genellikle tarihten kalan dokular yıkılıp yeniden yapılanmaktadır.

Günümüzde değişen bu kent dokusu içinde tarihe bağlı kalıp aynen eskiyi kopyalamak, tarihten alıntılar yapıp yeni teknolojik veriler doğrultusunda yapılanma ya da bunların tam aksi bir şekilde tarihi biçimlenişleri bir kenara bırakıp dönemin gereklerine uygun yapılaşma, " kendi yüzyılımızın tarihini yaratma" fikri bütün fiziki tasarım disiplinlerinin gündemini oluşturmaktadır.

Bütün bu saydıklarımız ister mimar ister kent plancısı isterse peyzaj mimarı olsun tüm grupların planlama kararlarını etkilenmektedir.

Günümüzde gerçekleşen yapılanma içinde tarihi değerleri bir kenara itmek olası değildir.

Tüm bu çalışma bütününde görüldüğü analizler sonucunda kültürler arasında belirgin bir farklılaşma vardır. Farklılaşmanın sebebi her ne sebepten olursa olsun, biçimlenişin kökeninde insan vardır. Toplum hareketleri ve insan ihtiyaçları tasarımın temelini oluşturur.

Tarihi çerçeve içinde bir İslam' i yapı üç kademeli bir dış mekan oluşumuna gerek duyuyorsa -ki bu analizlerin sonucunda elde edilen bilgidir- günümüzde yapılan planlamalarda bu kritere uymak daha sağlıklı sonuçlar verecek ve mekanın kullanıcı tarafından kabulünü artıracaktır. Bir Hıristiyan bazilikasının gerektirdiği Dış mekana bağlantılı, dış mekanın oluşumunun ana biçimleyecisi olma fikri böyle bir mekanın tasarımında başvurulması gereken bir bilgidir.

Bu verilerin ışığında önümüze kaçınılmaz bir gerçek çıkmaktadır. Tüm kent bir bütündür, sosyal yaşantısı, fiziksel biçimleniş, tarihi köklere dayalı, insanların ihtiyaçlarını karşılayan bir organizmadır. Bu organizma bütün olarak çalışmaktadır. Organizmanın parçaları ayrı ayrı tasarlanamaz. Tasarımda kent plancısı ana hatlara karar verirken kentsel doku içinde yapılar ve dış mekanları, mimarlar ve peyzaj mimarları tarafından bir ekip çalışması ile planlanmalıdır. Kentsel doku içinde dış mekanlar yapıdan arda kalan ya da imar paftalarında belirlenen artık noktalar olarak değil, insanların kent içinde nefes aldıkları, yapı, yapı grupları veya diğer dış mekan sınırları ile belirlenmiş önemli kentsel mekanlar olarak ele alınmalıdır.

Yapı gerektiğinde bir kişinin mekanıdır fakat kentsel dış mekanı bir kişiye indirgemek oldukça zordur. Bu gerçek ve tarihi önermeler doğrultusunda dış mekanın biçimlenişine karar vermek ve onu gerektiği gibi tasarlamak peyzaj mimarının kaçınılmaz görevidir.

6. EKLER

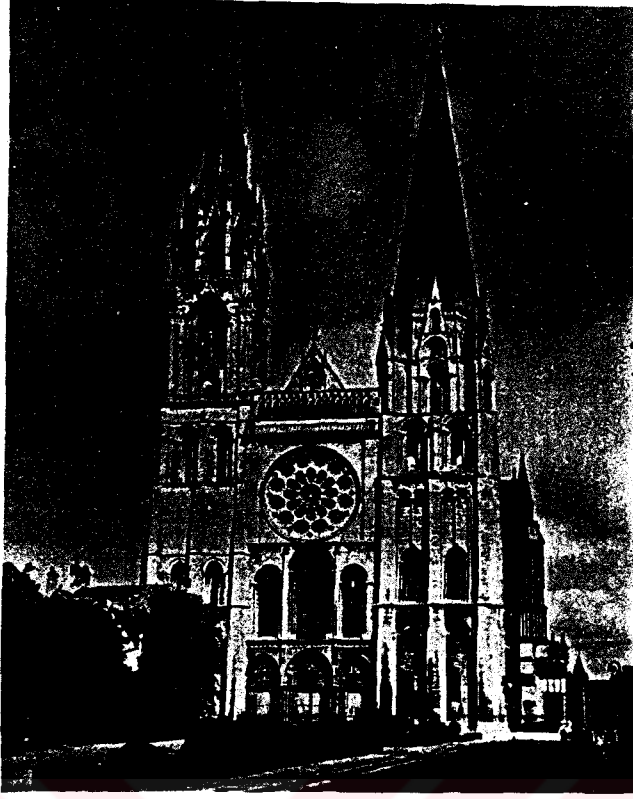
6.1 Fotoğraflar

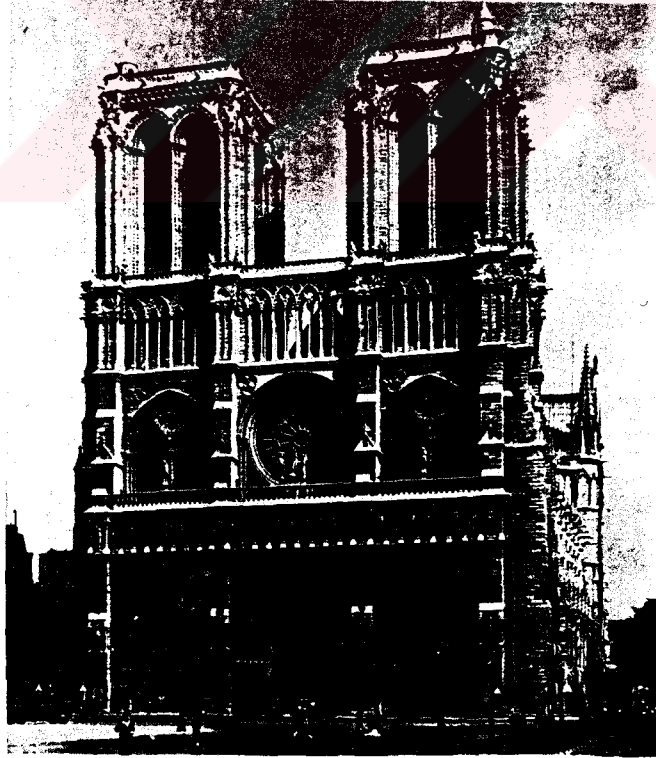
Fotoğraf 1. San Marco Katedrali (GALLION & EISNER, 1963).

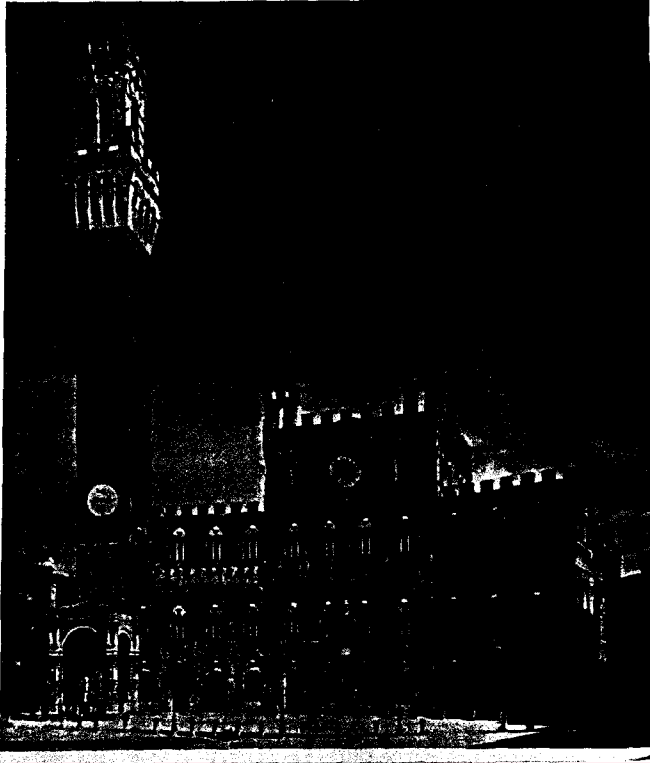
Fotoğraf 2. St. Etienne Katedrali Giriş Cephesi (MILLON).

Fotoğraf 3. Chartes Katedrali Giriş Cephesi (HITCHCOCK, 1963).

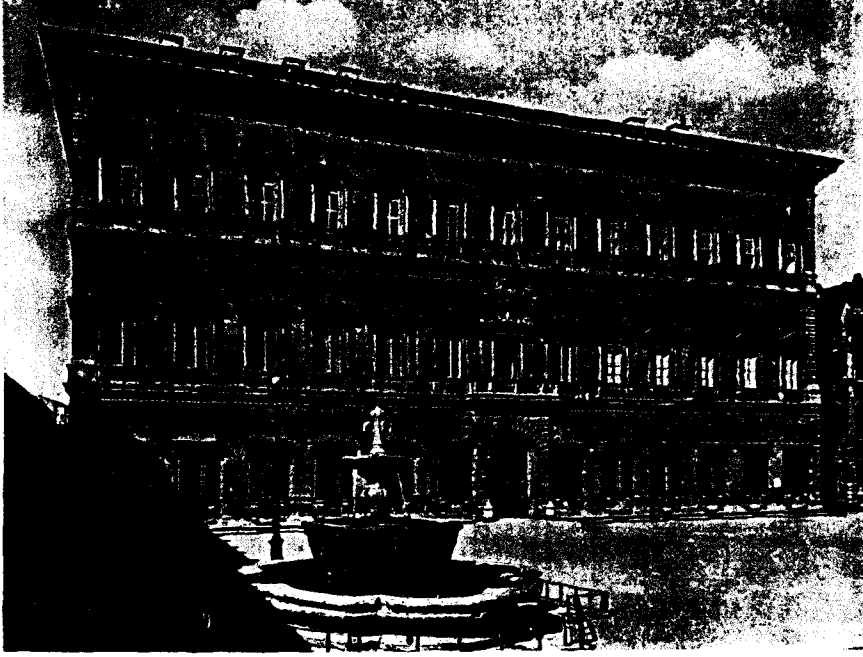
Fotoğraf 4. Notre Dome de Paris Katedrali Giriş Cephesi (HITCHCOCK, 1963).

Fotoğraf 5. Palazzo Pubblico (MILLON) .

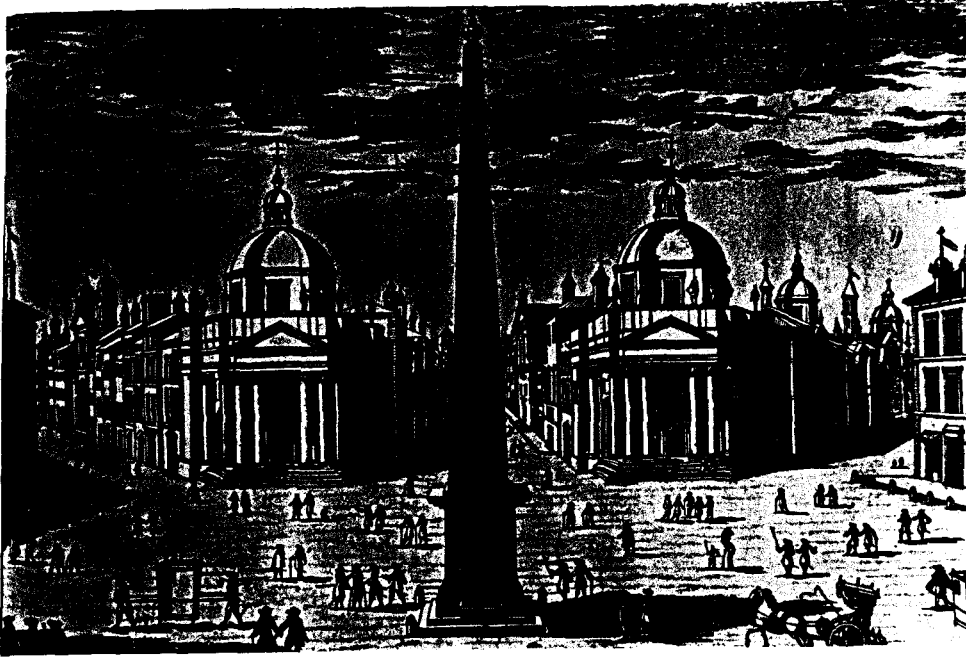
Fotoğraf 6. The Capitol Yönetim Binası Giriş Cephesi (MILLON).

Fotoğraf 7. Palazzo Farnese Giriş Cephesi (MILLON).

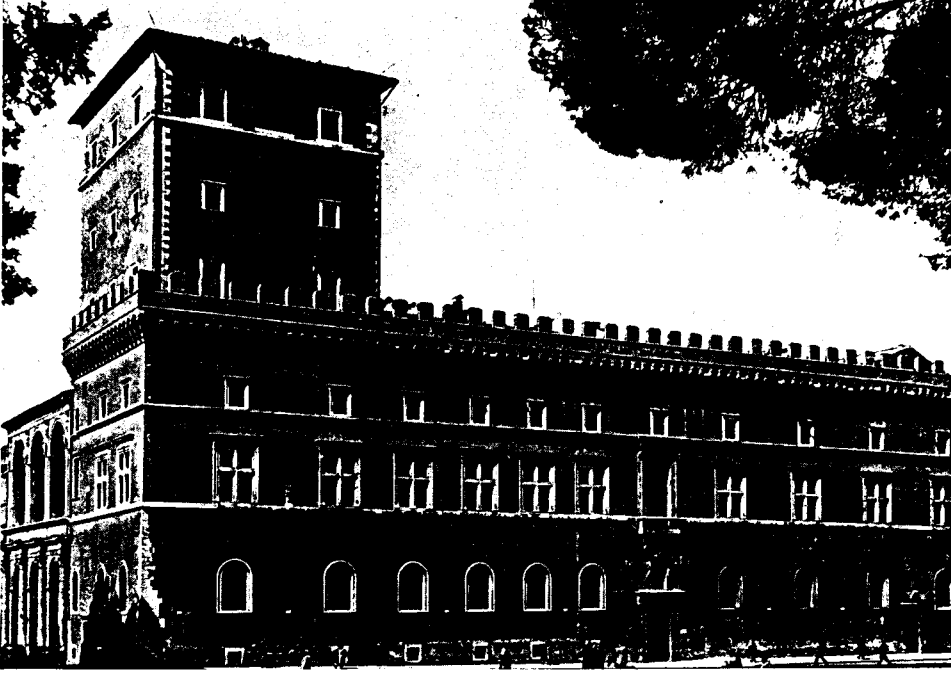
Fotoğraf 8. Sta. Maria Della Pace Ana Giriş Cephesi (MILLON).

Fotoğraf 9. Piazza Del Popolo ve İkiz Kiliseler (BACON, 1969).

Fotoğraf 10. Royal Palace Giriş Cephesi (BROADBENT, 1990).

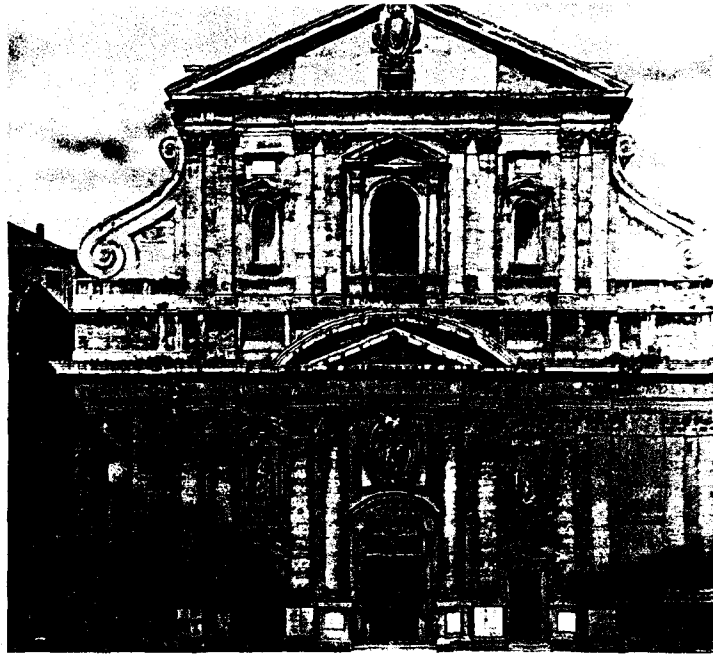
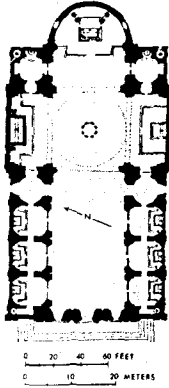

Fotoğraf 11. Palazzo Venezia Giriş cephesi (MILLON).

Fotoğraf 12. The Tempietto (MILLON).

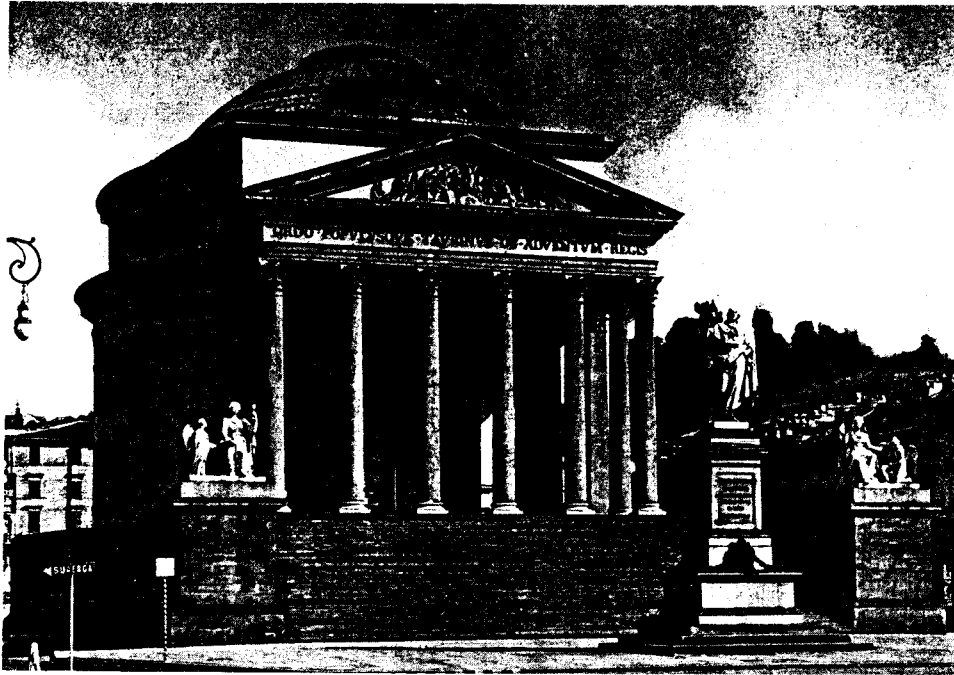
GIACOMO VIGNOLA and
GIACOMO DELLA PORTA.
Church of the Gesù, Rome.
c. 1575-84. *View of Interior
toward the east (above),
Plan (by Vignola),
and View of Facade
(by della Porta)*

Fotoğraf 13. Church of The Gesu (MILLON).

Fotoğraf 14. St. Peter Katedrali giriş cephesi (MILON).

Fotoğraf 15. Piazza Vittorio (MILLON).

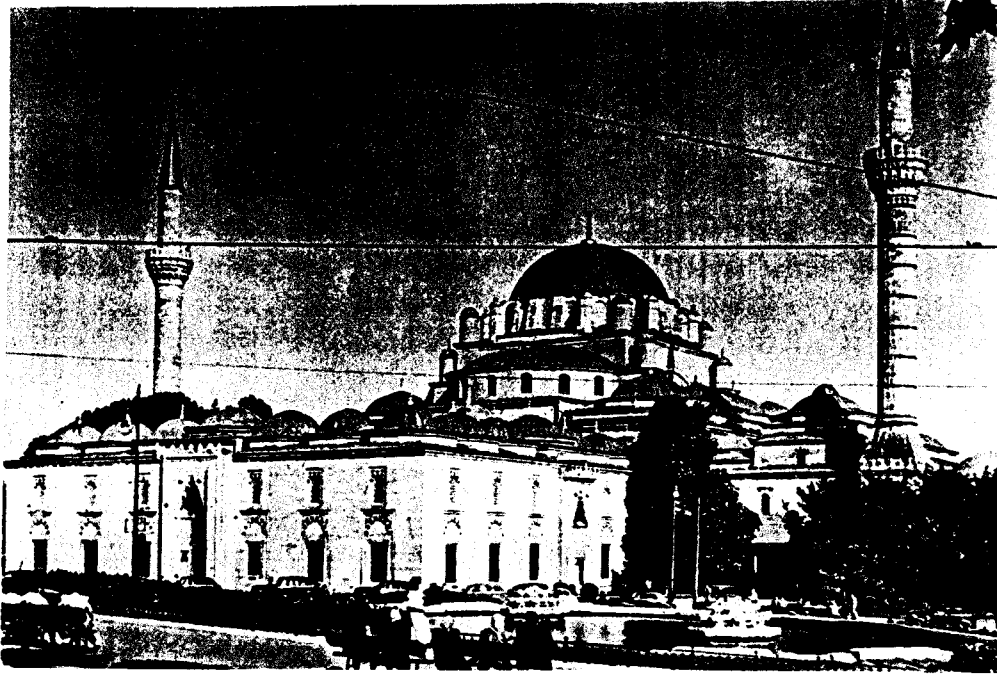
Fotoğraf 16. Bursa Ulu Cami (ASLANAPA, 1986).

Fotoğraf 17. Bursa Yeşil Türbe Giriş Cephesi (AYVERDİ, YÜKSEL, 1976).

Fotoğraf 18. Bursa Yeşil Camii (ASLANAPA, 1986).

Fotoğraf 19. İstanbul Beyazıt Cami (ASLANAPA, 1986).

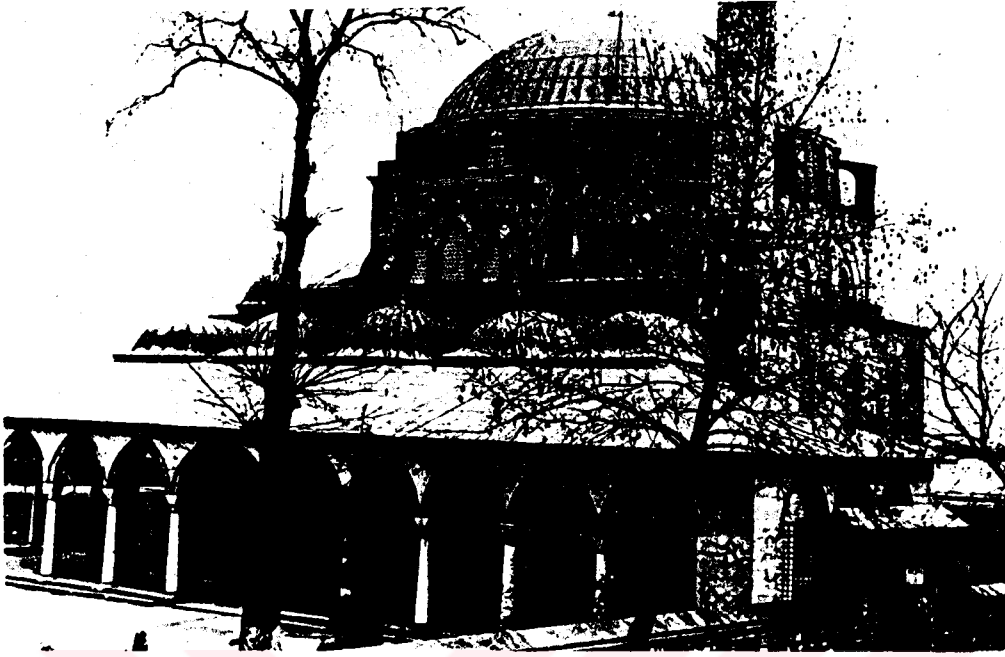
Fotoğraf 20. İstanbul Süleymaniye Cami Ana Giriş Cephesi (ASLANAPA, 1986).

Fotoğraf 21. Edirne Selimiye Camii (ASLANAPA, 1986).

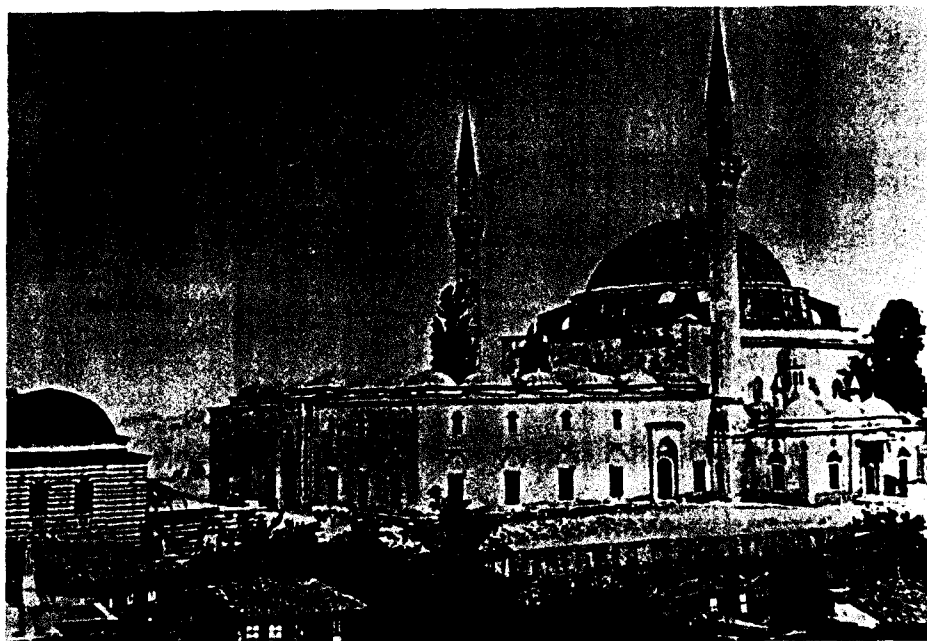
Fotoğraf 22. İzmit Pertev Paşa Camii (ASLANAPA, 1986).

Fotoğraf. 23. İstanbul Nişancı Mehmet Paşa Camii (ASLANAPA, 1986).

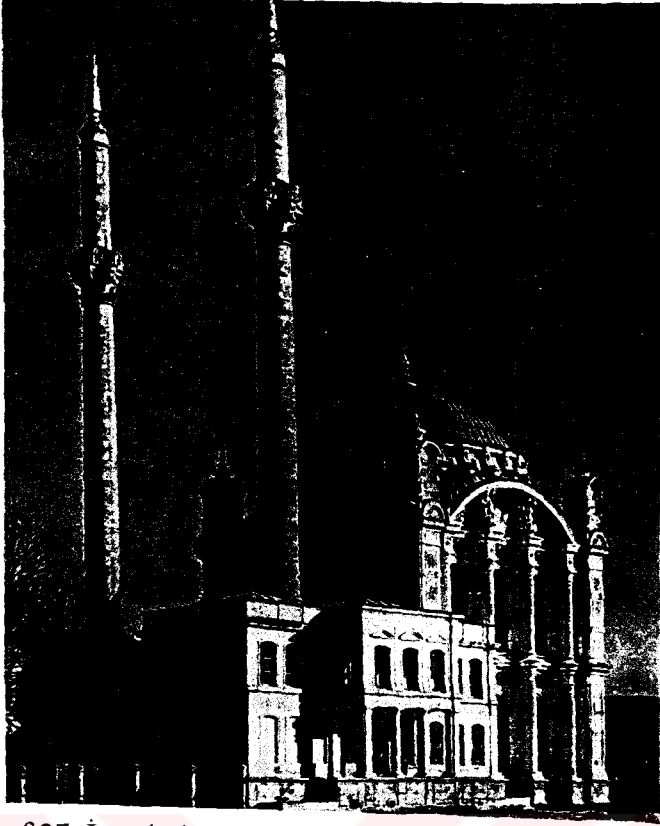
Fotoğraf 24. İstanbul Sultan Ahmet Camii (ASLANAPA, 1986).

Fotoğraf 25. Sultan Selim Camii (ASLANAPA, 1986).

Fotoğraf 26. Şehzade Camii (ASLANAPA, 1986).

Fotoğraf 27. İstanbul Ortaköy Camii (ASLANAPA, 1986).

7. KAYNAKLAR

1. BROADBENT G., 'Emerging Concepts in Urban Space Design', London, 1990.
2. MILLON H. A., 'Key Monument of History of Architecture', Holland, 1963
3. GALLION A. B., EISNER S., 'The Urban Pattern', Van Norstand Company, Newyork, 1963.
4. BACON E., N., 'Design of Cities ', USA, 1969.
5. HITCHCOCK H. R., LLOYD S., RICE D. T., 'World Architecture', Mc GRAW-HILL Book Company, INC, 1963.
6. GÜR Ö. Ş., 'Mekan Örgütlenmesi', Kare Reklam, Trabzon, 1996.
7. RAYMOND A., 'Osmanlı Döneminde Arap Kentleri', çev. BERKTAY A., Numune Matbaacılık, İstanbul, 1995.
8. ZEVI B., 'Mimariyi Görmeyi Öğrenmek ', çev. DİVANOĞLU D., Birsen Yayınevi, İstanbul, 1990.
9. RASMUSSEN S. E., 'Yaşanan Mimari', Remzi Kitabevi, İstanbul, 1994.
10. BAKAN K., KONUK G., 'Türkiye'de Kentsel Dış Mekan Düzenlemesi', TÜBİTAK, Tübitak Ofset Tess. 1987.
11. TÜRKMEN M., 'İtalya'dan Çizgiler', Devlet Güzel Sanatlar Akademisi, Yayın No:85, İstanbul, 1982.
12. BÜYÜK LAROUSSE, İnterpres Basın ve Yayıncılık A.Ş., cilt 15, İstanbul.
13. MEYDAN LAROUSSE, Sabah Gazetesi Yayınları, cilt 13, İstanbul.
14. NASR S. H., 'İslam Sanatı ve Maneviyatı', çev. DEMİRHAN A., İnsan Yayınları, İnceleme ve Araştırma Dizisi 40, İstanbul, 1992.
15. YENEN Z., 'Türk Kentinde Açık Alan Olgusuna Analitik Bir Yaklaşım', İ.T.Ü., Mimarlık Fak., İstanbul, 1993.
16. GÜNAY B., SELMAN M., 'Kentsel Görüntü ve Estetik, Örnek Kent Ankara', Kent Planlama, politika, Sanat, Tarık Okyay Anısına Yazılar, O.D.T.Ü. Ankara, 1994.
17. KELEŞ R., 'Kentleşme Politikası', 2. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara, 1993.
18. Aydınlı S., 'Mimarlıkta Görsel Analiz', İ.T.Ü. Mimarlık Fak., Baskı Atölyesi, İstanbul, 1992.

19. NORRIS K. W., 'The Morphological Approaches to Engineering Design, Conference on Design Methods', Edit C. Jones and D. Thornvet, Permagan Press, London, 1963.
20. ZWICKY F., 'Entaecten, Erfinden, Forschen, Morphologiscen Weltbild, Mit 34, Droemer Karaur, Zurich, 1966.
21. KRIER R., 'Architectural Composition', Academy Adition, London, 1991.
22. CHING F.D.K., 'Architecture: Form Space and Order', Van Norstand Reinhold, N.Y. 1979.
23. NASIR A., 'Mimarlıkta Tasarlama İleri Yöntem ve Teknikler', Ders Notları, İ.T.Ü., İstanbul, 1978.
24. BEYAZIT U., 'A Morphological and Esaluate Approach to Combinatorial Unit design, Interrelations Among Theory, Research and Practice, Architectural Design', İ.T.Ü., İstanbul, 1978.
25. USTA K. G., 'Anadolu Osmanlı Mimarisinde Mekan Analizi, Han ve Kervansaray Yapılarında Uygulama', K.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Trabzon, 1994.
26. ASLANAPA O., 'Osmanlı Devri Mimarisi', İnkılap Kitabevi Yay. San. ve Tic., İstanbul, 1986.
27. AYVERDİ E. H., YÜKSEL A. İ., 'İlk 250 Senenin Osmanlı Mimarisi', Baha Matbaası, İstanbul, 1976.

ÖZGEÇMİŞ

02.01.1973 Yılında Balıkesir İlinin Erdek ilçesinde doğdu. İlk, Orta ve Lise eğitim-öğrenimini Erdek'te Tamamladı.

1989-1990 Eğitim-Öğretim yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümünde lisans eğitimine başladı. 4 yıllık lisans eğitimi sonunda peyzaj mimarı olarak mezun oldu.

1994-1995 Eğitim-Öğretim yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans Eğitimine başladı.

1996 Yılında Fen Bilimlerinden 50/d kadrosuyla araştırma görevlisi olarak atandı. İngilizce bilmektedir.

